

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Merily Jaanson

KARUSNAHAAKTSIISI TAASKEHTESTAMINE EESTIS

Lõputöö

Juhendaja:

Maret Güldenkoh, MBA

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2018
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Karusnahaaktsiisi taaskehtestamine Eestis</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Restoration of the Excise on Fur in Estonia</i></p> <p>Töö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 63 leheküljest, millest 14 on lisad. Töö koostamisel on kasutatud 94 allikat, sh teadusallikaid, millele on viidatud.</p> <p>Teema on aktuaalne, kuna Eesti ühiskonnas on hakatud aina rohkem omaks võtma karusnahavaba tarbimist, tuginedes 2017. aasta karusloomafarmide keelustamise eelnõule ning Eesti moeettevõtjate ja disainerite liitumisele karusnahavaba poliitikaga.</p> <p>Uudsus põhineb sellel, et autorile teadaolevalt ei ole teadustöö raames uuritud karusnaha maksustamise ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkust siseriiklikest ja Euroopa Liidu õigusaktidest lähtuvalt ning mõjusid Eestile prognoositava aktsiisitulu näol.</p> <p>Probleem seisneb selles, et Eestis toodetav karusnahk suures osas eksporditakse, kuid aktsiiside põhimõtetele tuginedes eksporditavat kaupa ei maksustata. Sellest tulenevalt analüüsitakse Eesti karusloomakasvatavate ja karusnahast toodete tootjate ja müüjate majandustegevuse tulemusi, et prognoosida karusnahaaktsiisilt laekuva aktsiisitulu suurust.</p> <p>Eesmärk on välja selgitada karusnaha maksustamise ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus ning aktsiisitulu suurus karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel.</p> <p>Töös analüüsiti ja süstematiseeriti karusnaha kui aktsiisikauba ja karusnahaaktsiisi teoreetilisi lähtekohti, tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas ning sissetuleku ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbimisele. Analüüsiti karusloomakasvatavate ning karusnahast valmistatud toodete müüjate ja tootjate majandustegevuse tulemusi 2016. aastal, saadud andmete põhjal prognoositi karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu. Prognoositud aktsiisituluks saadi 16% aktsiisimäära rakendamisel ca 1 miljon eurot.</p> <p>Ettepanek edaspidiseks: välja selgitada karusnahaaktsiisi haldamise kulud, et jõuda selguseni, kas karusnahaaktsiisi taaskehtestamine oleks riigile tulus.</p>	
Võtmesõnad: naturaalne karusnahk, karusnahast valmistatud tooted, aktsiis, maksustamine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>natural fur, fur products, excise, taxation</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Merily Jaanson</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Maret Güldenkoh	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. NATURAALSEST KARUSNAHAST VALMISTATUD TOODETE MAKSUSTAMINE	7
1.1. Karusnahksete toodete liigitamine aktsiisikaubaks.....	7
1.2. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus.....	14
2. KARUSNAHKSETE TOODETE TARBIMINE JA PROGNOOSITAV AKTSIISITULU	22
2.1. Tarbijate tarbimiseelistused ja ostmissagedus karusnahksete toodete osas ning sissetuleku mõju tarbimisele	22
2.2. Prognoositav aktsiisitulu karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbijatele.....	29
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
Lisa 1. Naturaalsest karusnahast kasukate ja talvejopede hinnavõrdlus ning keskmine toote hind.....	50
Lisa 2. Küsitlus karusnahksete toodete tarbimisest, arvamus karusnahaaktsiisi taaskehtestamisest	51
Lisa 3. Eesti Karusnahaliidu ja Eesti Karusloomakasvatajate Aretusühingu liikmed 2018. aastal 10. jaanuari seisuga	55
Lisa 4. Karusloomakasvatuse ning karusnaha ja sellest valmistatud toodete müügiga tegelevad ettevõtjad ja nende müügitulu 2016. aastal.....	57
Lisa 5. Prognoositud aktsiisitulu arvutuskäik	63

SISSEJUHATUS

Naturaalne karusnahk on olnud osaks inimeste elust sadu tuhandeid aastaid, kasutusotstarbelt valdavalt soojust hoidva kehakattena. Kui aastasadu ja -kümneid tagasi omas karusnahk inimeste ellujäämisel lahutamatu rolli, siis tänapäeval on karusnahksetest toodetest kujunenud luksuslikud moeaktsessuaarid, mille kasutamine tekitab inimestes vastakaid arvamusi. Viimastel aastatel on ülemaailmselt hakatud korraldama karusnaha ja karusloomafarmide vastaseid kampaaniaid, mis on ka Eestis aina rohkem populaarsust kogunud. Eestis on varasemalt naturaalselt karusnahka, karusloomi ja karusnahast valmistatud tooteid aktsiisiga maksustatud.

Teema valik on tingitud asjaolust, et kuna 21. sajandil on tööstus arenenum kui kunagi varem, siis leidub naturaalsele karusnahale mitmeid muudest materjalidest alternatiive, mis külma ja tuule kaitsel on sama efektiivsed, kuid hinna- ja kättesaadavuse poolest tarbijasõbralikumad. Karusnaha, kui luksuskauba, olemusest tulenevalt selgitatakse lõputööga, miks karusnahka võiks käsitleda aktsiisikaubana ning milline fiskaalne mõju kaasneks karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega, analüüsides karusnahksete toodete tarbimiseelistusi ühiskonnaliikmete seas ning prognoosides karusnahaaktsiisist laekuva aktsiisitulu suurust ettevõtjate 2016. aasta majandusaasta aruannete põhjal.

Lõputöö aktuaalsus seisneb selles, et Eesti ühiskonnas on kerkinud aina rohkem arvamusi karusnahksete toodete tarbimise osas, pannes rõhku 2017. aasta karusloomafarmide keelustamise eelnõule. Kuna karusloomafarme peetakse karusnaha tootmiseks kaubanduslikel eesmärkidel, siis on farmid ja karusnahk omavahel otseselt seotud. Lisaks on lähiajal mitmed Eesti moeettevõtjad ja disainerid teatanud karusnahavaba poliitika omaks võtmisest. Ettevõtjate ja ühiskonnaliikmete seisukohad karusnaha osas annavad märku, et karusnahksete toodete tarbimist tuleks vähendada. Ühtlasi on konkreetsete kaupade tarbimise piiramine iseloomulik aktsiisikaupadele.

Lõputöö on uudne, sest teadaolevalt ei ole teadustöö raames uuritud karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkust siseriiklikest ja Euroopa Liidu õigusaktidest lähtuvalt, mõjusid Eestile prognoositavate aktsiisitulude näol ning karusnahksete toodete

tarbimiseelistusi. Kuna karusnahaaktsiis kehtis Eestis eelmisel sajandil, siis annab lõputöö uut informatsiooni aktsiisi taaskehtestamise tulemustest.

Lõputöö probleem seisneb küsimuses: kui suur on prognoositav aktsiisitulu karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel? Lõputöö probleemipüstitus on tingitud sellest, et Eestis toodetav karusnahk suures osas eksporditakse, kuid aktsiiside põhimõtetele tuginedes eksporditav kaup maksustamisele ei kuulu. Sellest tulenevalt uuritakse lõputöö raames, kas aktsiisi taaskehtestamine oleks riigile tulus, prognoosides karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu ettevõtjate majandusnäitajate ja impordistatistika põhjal.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada naturaalse karusnaha maksustamise ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus Eestis ning aktsiisitulu oletatav suurus.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Analüüsida ja süstematiseerida karusnaha kui aktsiisikauba ja karusnahaaktsiisi teoreetilisi lähtekohti.
2. Analüüsida tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas ning sissetuleku ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbimisele.
3. Prognoosida karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega kaasnevat aktsiisitulu suurust.

Lõputöös kasutatakse kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimismeetodit. Viiakse läbi teoreetiliste teemakohaste teadusallikate analüüs, küsitlus ja vaatlus, selgitatakse välja karusloomakasvatajate, karusnahksete toodete müüjate ja tootjate arvukus ning lähtuvalt 2016. aasta majandustegevuse tulemustest prognoositakse aktsiisitulu suurus. Küsitlusega soovitakse teada saada tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas, samuti uuritakse, kas tarbijad on pööranud tähelepanu karusnahksete toodete märgistusele. Vaatlusega selgitatakse välja karusnahksete toodete märgistusnõuete täidetavus karusnahksete toodete müügikohas. Analüüsitakse karusnahksete toodete müüjate ja tootjate majandustegevuste tulemusi ning statistilisi andmeid, arvutatakse välja andmetest tulenev aktsiisitulu suurus.

Lõputöö koosneb kahest pea- ja alapeatükist. Esimeses peatükis käsitletakse naturaalsest karusnahast valmistatud toodete maksustamist. Esimese peatüki esimeses alapeatükis

käsitletakse karusnaha olemust, karusnahaaktsiisiga maksustavate loomade nimekirja ning naturaalsest karusnahast valmistatud toodete liigitamist aktsiisi- ja luksuskaubaks. Teises alapeatükis selgitatakse välja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus ning karusnahast valmistatud toodete märgistusele seatud nõuded Eesti siseriiklikest ja Euroopa Liidu õigusaktidest lähtuvalt, lisaks analüüsitakse karusnaha maksustamise käsitlust väljaspool Eestit.

Teises peatükis analüüsitakse karusnahksete toodete tarbimist ning prognoositakse aktsiisitulu. Teise peatüki esimeses alapeatükis analüüsitakse tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas ning sissetuleku ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbimisele. Teises alapeatükis analüüsitakse karusloomakasvatavate ning karusnahast valmistatud toodete müüjate ja tootjate 2016. aasta majandustegevuse tulemusi ning prognoositakse saadud andmete põhjal karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu.

Lõputöö teoreetilise osa kirjutamisel kasutatakse teemakohaseid teadusallikaid, Eesti ja Euroopa Liidu õigusakte, läbiviidud uuringuid ja erialaseid raamatuid. Empiiriline osa tugineb valdkonnapõhiste statistilistele andmetele ning karusnaha ja karusnahksete toodete müüjate ja tootjate poolt esitatud 2016. aasta majandusnäitajatele. Töös kasutatakse 27.04.2018 seisuga õigusaktide redaktsioone.

1. NATURAALSEST KARUSNAHAST VALMISTATUD TOODETE MAKSUSTAMINE

1.1. Karusnahksete toodete liigitamine aktsiisikaubaks

Naturaalse karusnaha ja sellest valmistatud toodete kasutusotstarve on aegade jooksul jäänud muutumatuks, pakkudes jätkuvalt tarbijale kaitset madalate temperatuuride eest. Muutunud on aga karusnahksete toodete kättesaadavus ja kuvand, mis avaldub toodete kõrges hinnas ja laialdasel kasutuses moemaailmas ning mistõttu võib karusnahku pidada luksuskaupadeks. Luksuskaupu on Eestis maksustatud aktsiisiga, seega saaks karusnahka ja sellest valmistatud tooteid luksuskaupadele iseloomulike tunnuste olemasolu korral pidada aktsiisimaksu objektiks. Ühtlasi on Eestis varemgi naturaalselt karusnahka aktsiisiga maksustatud.

Üldisemas tähenduses on karusnahk tiheda karvkattega karuslooma nahk, mida on eriliselt töödeldud ning mida kasutatakse kas rõivaste valmistamiseks või nende kaunistamiseks (Eesti Keele Instituut, 2017). Kuigi karusnahksed kasukad tulid moodi alles 19. sajandi lõpus, hakati juba 18. sajandil karusnahka laialdaselt kasutama rõivakaunistuste ja muude väiksemate esemete nagu mütside, muhvide, kraede ja valmistamiseks (Skov, 2005, p. 19). Tänapäeval leiab karusnahk kasutust veel näiteks sisekujunduse elementides ning jalanõudes (Skov, 2005, p. 10). 21. sajandil on karusnahal suur osakaal ka rõivamoos, näiteks 2013. aastal kasutas 69% disaineritest sügistalviste moekollektsioonide loomisel karusnahka (Taaler, 2013, lk 13).

Karusnahk jaguneb üheks naturaalnahkade liigiks. Karusnahal on karvkate, mis koosneb alus- ja pealiskarvadest. Aluskarvad ehk villakarvad on lühikesed ja väga pehmed, pealiskarvad koosnevad oga- ja juhtkarvadest, mis annavad karusnahale üldilme. Karusnaha väärtust kujundab loomaliik ja selle haruldus või mood, muster, karvkatte tihedus ja pikkus, pehmus ja värvus. (Tallinna Tehnikakõrgkool, 2017)

Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduse kehtimise ajal kuulusid aktsiisiga maksustamisele karusnahad, karusnahast valmistatud tooted ja karusloomad (Eesti

Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992). Karusloomadest kuulusid müügi korral maksustamisele järgnevad loomad (Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992):

- rebane
- kährikkoer
- soobel
- naarits
- puurituhkur
- ondatra
- tšintšilja.

Kehtivate õigusaktide järgi peetakse Eestis karusloomadeks järgmisi loomi (Põllumajandusminister, 2015):

- mink
- tuhkur
- kährik
- sinirebane
- hõberebane
- punarebane
- tšintšilja
- nutria.

Võrreldes kehtivates õigusaktides olevat karusloomade nimekirja Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduses sätestatuga selgub, et karusloomadeks ei peeta enam sooblit, naarits on asendunud mingiga ning ondatra on asendunud nutriaga. Rebast on hakatud eristama karva värvuse järgi.

Nutria (ladinakeelse nimetusega *Myocastor coypus*), kanti 2016. aastal Euroopa Liidu ühtsesse võõrliikide nimekirja ehk nutria on 2016. aastast looduslikku tasakaalu ohustav võõrliik (Keskkonnaministeerium, 2017). Euroopa Liidu territooriumil on keelatud tahtlikult nimekirja kantud võõrliike liidu territooriumile tuua, liidu piires vedada ja liidust välja viia (v.a hävitamiseks); pidada, aretada, kasvatada ja paljuneda lubada ning seda ka suletud tingimustes; turule lasta ning kasutada või vahetada (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2014). Kuigi nutria kasvatus ja müük karusnaha saamise eesmärgil kehtestatud

määruse tõttu Eestis lähiaastatel kaob, jääb nutria karusnahk määrusest puutumatuks ega piira toodete kasutust ja nendega kauplemist.

Euroopa Liidu kaupade nomenklatuuri ehk kombineeritud nomenklatuuri 43. grupi klassifitseerimise juhend täiendab eelkirjeldatud õigusaktides loetletud karusloomade nimekirja veelgi. Juhendis kirjeldatakse karusnaha ja karusnahast valmistatud toodete klassifitseerimist, hõlmates nii toor- kui pargitud ja töödeldud karusnahku. Toorkarusnahkade alla kuuluvad juhendi alusel naaritsa-, talle- (astrahani, rasvasaba, karakull-, pärsia jms lamba tallede nahad, india, hiina, mongoolia või tiibeti lamba tallede nahad) ja rebasenahad. Pargitud ja töödeldud karusnahkade all mõistetakse naaritsa- ja muude karusloomade nahku. (Eesti Tollitariifistik, 2017)

Kombineeritud nomenklatuuri 43. grupi klassifitseerimise juhendis on loetletud veel nahad, mida karusnahkadena ei käsitleta. Nendeks on veised, hobused, ülal loetlemata lammaste ja tallede nahad, kitsede ja tallede nahad (v.a jeemeni, mongoolia või tiibeti kitsed ja nende talled), mägikitsed, gasellid, sead, kaamelid ja hirvlased. (Eesti Tollitariifistik, 2017)

Põllumajandusministri määruses loetletud loomad on määruse alusel karusloomad, mistõttu käsitletakse nendelt loomadelt saadavaid nahku enesest mõistetavalt karusnahkadena (Põllumajandusminister, 2015). Levinud on veel muude loomade nahad, mida saab liigitada karusnahkadeks, kuid mis on valmistatud selliste loomade nahkadest, keda õigusaktidega karusloomadeks ei peeta. Näiteks kasvatatakse Eestis küülikuid kas liha, naha või kombineeritult liha ja naha saamise eesmärgil. Küülikuid ei käsitleta Eesti õigusaktides karusloomadena, mistõttu on küüliku nahkade liigitamine karusnahaks vaieldav.

Samas leidub Eestis ettevõtjaid, kes peavad küülikunahku karusnahkadeks. Näiteks küülikukasvataja Diana Mäe (Mägi) sõnul lähevad tema farmist osade küülikute toornahad Kopenhaagenisse karusnahaoksjonile (Sarjas, 2012). Kui tegemist ei oleks karusnahaga, siis ei oleks võimalik neid ka vastavale oksjonile saata. Lisaks Kopenhaageni karusnahaoksjonile (*Kopenhagen Fur*) tegeleb küülikunahkade oksjoniga näiteks Helsingi oksjonikeskus *Saga Furs OY*, mille põhitegevuseks on samuti karusnahkade oksjonite korraldamine (Saga Furs, 2017).

Eelpool kirjeldatu põhjal saab järeldada, et puudub konkreetne nimekiri karusloomadest, keda müügi korral aktsiisiga maksustatakse ning mille alusel saaks loomadelt saadavaid nahku liigitada karusnahkadeks. Kuigi karusloomadena käsitletakse ja on varasemalt käsitletud Eestis õigusaktide raames vaid minke, naaritsaid, tallesid (kirjeldatud liike), tuhkruid, kährikuid, rebaseid, tšintšiljasid, ondatraid, soobleid ja nutriaid, liigitatakse karusnahkadeks ka muude tiheda karvkattega loomade nahkasid, võttes lisaks arvesse ülal kirjeldatud klassifitseerimisjuhendit ning mõningate karusnahkade tarbimise keelde ja piiranguid Euroopa Liidus.

Näiteks Eestis ja kogu Euroopa Liidus on koera- ja kassinahkadest tehtud toodete turule laskmine, import ja eksport õigusaktidega keelatud (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2007). Hiinas seevastu on koerte ja kasside kasutamine liha- ja karusnahksete toodete valmistamiseks inimeste poolt laialdaselt aktsepteeritav. Erinevalt läänelikest riikidest, kus koeri ja kasse peetakse valdavalt koduloomadeks, on Hiinas läbi aegade olnud kassid ja koerad hoopis põllumajanduslikeks loomadeks, peamiselt liha saamiseks. Kuna aga lähiaastatel on suurenenud nõudlus karusnahksete toodete järgi, siis on hakatud nende toomiseks kasutama ka koeri ja kasse. (ACTAsia, 2014, p. 2)

Lisaks on keelatud hülgetoodete (mille hulka kuulub ka hülge- ehk karusnahk ja tooted sellest) import, eksport ja müük. Erandina on lubatud hülgetoodete turule laskmine siis, kui tooted pärinevad inuitide ja muude põlisrahvaste traditsiooniliselt jahilt ja hüljestest, keda kütitakse kirjeldatud kogukondade poolt elatise teenimiseks. (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2009) Inuitid on 21. sajandil üks vähestest kogukondadest, kelle jaoks on karusnahk ja sellest valmistatud tooted külmas kliimas ellujäämiseks hädavajalikud, mistõttu on karusnahk nende jaoks esmatarbekaup. Tänapäeva kaasaegses ühiskonnas ei ole aga karusnahksed rõivad vajalikud, et kaitsta inimesi külma ja tuule eest, selleks on muid materjale (Melchior, 2015, p. 483). Karusnahksete toodete liigitamisel luksuskaupadele omaseks aktsiisimaksu objektiks tuleb eelnevalt määratleda, kas karusnahksete toodete puhul on tegemist jätkuvalt esmatarbe- või pigem luksuskaupadega.

Aktiisid on tihti täitnud „luksuskauba maksu funktsiooni“ (Lehis, 2012, lk 348). Samas on aktsiisiga aastate jooksul maksustatud ka esmatarbekaupu (Lehis, 2007, lk 40). Esmatarbekaupadeks loetakse massikaupa, mis rahuldavad inimeste esmaseid vajadusi ning mille ostusagedus on tihe. Luksuskaubad seevastu on igapäevase kasutuse seisukohalt

tarbetud ning neid iseloomustab reeglina kõrge kvaliteet, peene töötlus ja need on peamiselt kallist või haruldasest materjalist valmistatud (Tammert, 2002, lk 306). Coste-Maniere & Ramchandani (2017, p. 43) toovad välja, et kuna naturaalsest karusnahast toodete valmistamine on käsitöö, siis on see üheks põhjuseks, miks karusnahka peetakse luksuskaubaks. Seda põhjusel, et karusnahast toodete valmistamine nõuab oskuslikelt käsitööliselt teadmisi karusnaha kvaliteedist ning spetsiaalsetest õblemistehnikatest. Töömeisterlikkus omakorda määratleb naturaalsest karusnahast toodete aegumatuse ja eksklusiivsuse. (Coste-Maniere & Ramchandani, 2017, p. 43)

Naturaalsest karusnahast valmistatud toodetele on omane kõrge hind, näiteks kasukad. Kalleimad karusnahkseid kasukaid valmistatakse selliste loomade nahkadest nagu tšintšilja, soobel, kärp ja naarits (Cost Aide, 2017). Karusnahksete kasukate keskmine hind Eesti karusnahakaupluse Linda kodulehel avaldatud hindade põhjal oli viie järjestikuse kasuka puhul, hinnajärjestuses kõrgemast madalamani 2880 eurot. Võrdluseks vaadeldi kaupluse Rademar tekstiilist talvejopede hindu kodulehel, mille keskmiseks hinnaks samadel põhimõtetel saadi 309.95 eurot. (vt lisa 1) Tegemist on vaid illustreeriva näitega ning tulemus ei kajasta karusnahast toodete ega talvejopede üldist turuhinda.

Kuna mõlemad võrreldud kauplused müüvad kvaliteetseid rõivaid eesmärgil pakkuda tarbijale kaitset külma ja tuule eest, siis on võrdlus asjakohane. Talvejoped on alternatiiviks karusnahast toodetele, mistõttu võib talvejopesid pidada esmatarbekaupadeks ning karusnahkseid kasukaid luksuskaupadeks. Näiteks võib tuua võrdluse tava- ja luksusautode puhul, milles esimese hind on odav, viimase hind aga kallis, kuid mõlemad teenivad sama eesmärki. Esmatarbe- ning luksuskauba erinevuse toob hästi välja väide, et luksuskaup on „kvaliteetne, unikaalne ja eksklusiivne toode, mis on olmevajadusi rahuldava tavatoote edasiarendus“ (Jõgi, 2014, lk 31).

Karusnahksetel toodetel avalduvad luksuskaupade iseloomuomadused, välja arvatud tarbetus. Näiteks karusnahast kasukas kaitseb kandjat külma eest, mistõttu on toode otstarbekas. Sama näite võib tuua jällegi luksusautode puhul, toode on küll kõrge hinnaga, kuid see ei muuda luksusautot ebaotstarbekamaks, eriti kui kasutaja majanduslik seisukord võimaldab toodet igapäevaselt kasutada. Tarbetust ning üldist seisukohta luksuskaupade osas võib iseloomustada Phau & Prendergast (2000, p. 123) sõnadega, et mõiste “luksus“ puhul on tegemist subjektiivse arvamusega. „Sellest tulenevalt võivad sarnase

intelligentsuse ja taustsüsteemiga isikud mõista ka luksuse mõistet erinevalt“ (Vickers & Renand, 2003, p. 462 ref Jõgi, 2014, lk 29).

Karusnahksete toodete liigitamise luksuskaupadeks muudab keeruliseks ka asjaolu, et puudub ühtne süsteem määratlemaks toote luksuslikkust (Välja, 2014, lk 8). Kuna puudub piir, mis hinnast alates muutub tavaline esmatarbekaup luksuskaubaks, siis ei saa tarbijaid palganumbri järgi määratleda (Välja, 2014, lk 11). Samas saab väita, et luksuskaupade tarbimise ja sissetuleku kasvu vahel on põhjuslik seos.

Luksuskaubaks peetakse kaupu, mille järgi suureneb tarbijate nõudlus enam kui nende proportsionaalne sissetuleku kasv. Luksuskaupadel on kõrge nõudluse sissetulekuelastsus ehk mida rikkamaks saavad inimesed, seda rohkem ostavad nad luksuskaupu. (Caserta, 2008, pp. 2-3) Lisaks esineb aktsiisikaupade puhul nõudlusseadus (McCarten & Stotsky, 1995, p. 100). Nõudlusseaduse kohaselt väheneb nõudlus aktsiisikaupade järele nende hinna tõusmisel (Lillepuu, 2014, lk 5).

Karusnahksete toodete ostmisvõimekus ja kandmine väljendab staatust. Staatust väljendav kaup (*status goods*) on selline kaup, mille kasulikkus on tuletatud vähemalt osaliselt selle eest makstud hinnast. Enamikel juhtudel tuleneb see staatust väljendavate kaupade kuvandist, mis näitab, et ostja saab seda endale lubada. Näiteks kuldehted, luksusautod ja karusnahksed tooted. (Miller, 1975, p. 141)

Karusnahksete toodete luksuskaubaks liigitamisel saab lähtuda karusnahksete toodete müügiga tegelevate Eesti ettevõtjate reklaamlausetest:

- „Karusnahk pole mitte midagi muud kui omaniku sõnatu kõrge staatuse tunnustaja“ (Ilveta OÜ, 2018a).
- „Karusnahka ei nimetata asjata “pehmeks kullaks”. See on nagu iga teine kaunistus, mis kingib kandjale šiki, luksusliku, eufoorilise, õnne-, mugavus- ja soojatunde.“ (Ilveta OÜ, 2018b)
- „Luksuslikud karusnahast tooted otse valmistajalt“ (Lindante OÜ, 2018a).

„Loomade heaolu on ühenduse väärtus“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2009). Karusnahksete toodete puhul on tegemist kaupadega, mis on vaidlust tekitanud juba eelmisest sajandist.

Kuna karusnahksetele rõivastele on mitmeid alternatiive ning karusnahksed rõivad ei ole enam vajalikud madalates temperatuurides ellu jäämiseks, siis on aastaid vaieldud karusnahksete toodete tarbimise ja tootmise eetilise üle. 1980. aastatel said alguse esimesed suuremad karusnahavastased kampaaniad ja liikumised, mille eestvedajate üheks argumendiks oli loomade julm kohtlemine, teisalt seati kahtluse alla karusnahksete toodete tarbijate moraal (Skov, 2005, p. 12).

Karusnahavabad liikumised ei ole jätkuvalt tegutsemist lõpetanud ning on kogumas populaarsust ka Eestis. *Fur Free Retailer* on maailma juhtivprogramm, mis ühendab karusnahavabu moeettevõtjaid, jaemüüjaid ja tootjaid ning tarbijaid, kes soovivad tarbida eetilisi kaupu. Ülemaailmselt on programmiga liitunud 829 ettevõtjat, sealhulgas näiteks sellised tuntud moemajad, disainerid ja rõivaketid nagu Versace, Michael Kors, Gucci, Hugo Boss ja Armani. (Fur Free Retailer, 2017) Eestist on programmiga ühinenud 2017. aasta seisuga 13 ettevõtjat (Prooses, 2017).

Lisaks karusnaha ja karusnahast valmistatud toodete tarbimise eetilisele probleemile on karusnahavabade liikumiste grupeeringud rõhutanud karusnahksete toodete negatiivsele välismõjule, mis avaldub keskkonnasaastes ja ohus tarbija tervisele. Keskkonnasaaste osas on Eesti zoosemiootik Aleksei Turovski väitnud, et karusloomade majanduslik tootmine ehk karusloomade massiline kasvatus farmides on keskkonnakahjulik, farmidest eraldub süsihappegaasi, tootmisega kaasneb suur veekulu ja soojusreostus (Vanamb, 2016). Eesti Maaülikooli poolt tellitud uuringus on samuti välja toodud, et karusloomakasvatuse üheks negatiivseks aspektiks on oht keskkonnale, mis avaldub reovete ja sõnniku ebaõiglasel käitluses ning mis omakorda võib reostada põhjavett (Arney, *et.al.*, 2016, lk 66). Osad riigid nagu Itaalia, Holland, Soome ja Taani, on keelustanud karusloomakasvatust reklaamida kui keskkonnasõbralikku valdkonda (Saarte Hääl, 2016).

Erinevalt sünteetilisest materjalidest vajab karusnahk säilimiseks erilist töötlemist. Karusnahku töödeldakse roiskumisvastaste kemikaalidega, millest tulenevalt on Maailmapanga hinnangul tegemist viie suurima raskemetallide reostust tekitava tööstusharuga maailmas (Valdsalu, 2016). Bremeri Keskkonnainstituut (*Bremer Umweltinstitut*) viis 2015. aastal läbi uuringu, milles uuriti kuue karusnahast valmistatud toote kemikaalide sisaldusi. Uuringu tulemusena leiti, et kõik kuus toodet, sealhulgas väikelastele mõeldud tooted, sisaldasid formaldehüüdi. Formaldehüüd on gaas, millel on

rakke kahjustav ja mutageenne toime. (Bremer Umweltinstitut, 2015, p. 1) Lisaks on Bulsara, *et al.* (2002, p. 403) oma uuringus leidnud, et kokkupuude formaldehüüdiga suurendab lapseas astma tekkimise riski.

Eesti tasandil avaldub negatiivne välismõju keskkonnale veel võõrliikide sattumisega loodusesse, ohustades kohalikke loomaliike. Karusloomafarmides kasvatatavatest loomadest kuulub võõrliikide hulka ameerika naarits ehk mink (Keskkonnaminister, 2004). Mingid ohustavad kohalikku loomaliiki euroopa naaritsat. Haage (2016, p. 17 ref Landing, 2017, lk 8) toob välja, et 1920. aastatel hakati minke sisse tooma peamiselt karusloomafarmides kasvatamiseks, kust pääsesid loomad vabadusse ning hakkasid laialdaselt levima. Ka Eestis tegutseva AS Balti Karusnaha farmist on mingid varasemalt pääsenud mitmel korral vabadusse. Eesti Looduse Fondi ekspert Aleksei Lotman on samuti täheldanud, et farmi ümbruses elab vabas looduses palju minke. (Harjo, 2013) Lisaks peetakse euroopa naaritsa küttemist karusnaha saamisel eesmärgil üheks põhjuseks nende arvukuse vähenemisel (Tartu Ülikool, 2018, lk 20).

Kokkuvõtvalt võib karusnahka, karusloomi ja karusnahast valmistatud tooteid käsitleda aktsiisimaksu objektina. Aktsiisikaupadele omaselt avaldub karusloomade kasvatusel farmides keskkonnale negatiivne välismõju, samuti on leitud karusnahksetest toodetest tervisele kahjulikke aineid. Lisaks on karusnahast valmistatud toodetel luksuskaupadele omased tunnused: kõrge nõudluse sissetulekuelastsus, hind, kvaliteet ja materjali kallidus. Karusnahksed tooted on eksklusiivsed, olles kättesaadavad vaid neile, kelle sissetulek nende tarbimist võimaldab. Karusnahksete toodete tarbimine sarnaselt muudele luksuskaupadele väljendab staatust. Karusnahk on esmatarbekaubaks vaid vähestele ühiskonnagruppidele, kellel ei ole võimalik külmas kliimas ellu jäämiseks kasutada kaasaegseid alternatiive. Seetõttu on õigusaktidega tehtud nendele ühiskonnagruppidele erandeid karusnahksete toodete tarbimise ja müügi osas, mis muidu on üldsusele keelatud.

1.2. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus

Karusnahka, karusnahast valmistatud tooteid ja karusloomi on varem Eestis aktsiisiga maksustatud. Kuigi aktsiisiga maksustamise põhimõtted ei ole võrreldes karusnahaaktsiisi kehtimise ajaga muutunud, tuleb sellest hoolimata karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel

esmalts teha kindlaks, kas aktsiisi taaskehtestamine oleks nii Eesti siseriiklike kui Euroopa Liidu kehtivatest õigusaktidest tulenevalt võimalik.

Karusnaha, karusnahast valmistatud toodete ja karusloomade maksustamist reguleerisid Eestis eelmisel sajandil kaks seadust: Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus (Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus, 1990) ja Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus (Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992). Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus jõustus 1990. aastal ning selle seaduse alusel reguleeriti alkoholi, tubaka ja karusnahatoodete maksustamist. Karusnahksete loomade nahkadest kuulusid maksustamisele pargitud sini- ja hõberebase ning naaritsanahad, aktsiismäär protsentides oli pargitud sini- ja hõberebase nahkade puhul 49% müügihinnast ja pargitud naaritsanahkadel 12%. (Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus, 1990)

Järgmisena reguleeris karusnaha maksustamist Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, mis jõustus 1992. aasta 1. jaanuaril ning kaotas kehtivuse aastal 1995. Täienes aktsiisiga maksustavate karusnahkade nimekiri ning eespool kirjeldatud seaduses maksustati edaspidi rebase, kährikkoera, soobli, naaritsa, puurituhkru, ondatra ja tsintšilja nahad ning tooted, lisaks kuulusid maksustamisele karusloomad ise, juhul kui neid müüdi. (Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992)

2017. aasta seisuga kehtib Eestis kaks aktsiisiseadust: alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus ning pakendiaktsiisi seadus (Riigi Teataja, 2017). Esimene seadus hõlmab kaupu, millele on aktsiiside kehtestamine Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevalt kohustuslik. Euroopa Liidu liikmesriigid peavad aktsiisiga maksustama alkoholi, tubakat, kütust ja elektrit ning järgima Euroopa Liidu õigusakte minimaalsete aktsiisimäärade kehtestamisel ja aktsiiside haldamisel. (Lehis, 2012, lk 352) Liikmesriigid võivad kehtestada makse ka muudele kaupadele, kuid sellega ei tohi kaasneda formaalsusi piiriületusel (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008).

Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele, peab igal liikmesriigil olema sellisel määral maksualane iseseisvus, et see ühtiks Euroopa Liidu vaba kaubanduse ja konkurentsi eesmärkidega (Cnossen, 1990 ref Cnossen, 2001, p. 483). Nõukogu direktiiv 2008/118/EÜ käsitleb aktsiisi üldist korda Euroopa Liidus ning karusnaha maksustamine aktsiisiga toimuks direktiivis määratud korras ja põhimõtetel. Kirjeldatud direktiivi kohaselt peab

maksude kogumine ja tagastamine toimuma mittediskrimineerivatel tingimustel, et siseturg toimiks nõuetekohaselt (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008). Üheks aktsiisi põhimõtteks on, et maksustamisel ei lähtuta kauba päritolust. Eestis toodetud, Euroopa Liidu liikmesriigist sisse toodud ja Euroopa Liidu välistest riikidest imporditud kaupu tuleb maksustada ühtemoodi (Lehis, 2012, lk 350).

Teiseks kehtib aktsiiside puhul sihtkohamaa põhimõte. Maksukohustus tekib riigis, kus aktsiisikaup tarbimisse lubatakse, järgides sealjuures veel siseturu vabaduse põhimõtet (Popeangä, *et al.*, 2010, p. 365). Eestis toodetud ja seejärel eksporditud aktsiisikaup on maksuvaba (maksuvabastuse all mõeldakse ajutise aktsiisivabastuse kohaldamist eksporditud kaubale alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse järgi). Eestisse imporditavalt aktsiisikaubalt tuleb seevastu tasuda aktsiis (Lehis, 2012, lk 354). Seevastu kui füüsiline isik ostab oma tarbeks aktsiisikaupa ning veab selle teise liikmesriiki, siis maksab füüsiline isik aktsiisi selles liikmesriigis, kus aktsiisikaup soetati (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008).

Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduse kehtimise ajal olid karusnahaaktsiisi kohustatud maksma ettevõtjad ja organisatsioonid, kes pargitud naaritsa- ning hõbe- ja sinirebase nahkasid tootsid või importisid. Imporditud kaupu, mis olid maksustatud ekspordija asukohariigis, aktsiisiga ei maksustatud. (Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus, 1990) 1992. aastal kehtima hakanud Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadusega olid aktsiisi kohustatud maksma nii ettevõtjad kui ka üksikisikud, kes karusloomi kasvasid ning karusloomadelt saadud nahku, karusnahkadest valmistatud tooteid või karusloomi müüsid (Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992).

Nõukogu direktiiv 2008/118/EÜ sätestab selgitamiskohustuse osas, kes on aktsiisi maksukohustuslane (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008). Kuna aktsiiside kehtestamisel tõusevad toodete hinnad, siis avaneb sellega mõju tootjatele ja tarbijatele (Covrig, 2013, p. 686). Aktsiis liidetakse maksustatava kauba hinnale, mistõttu on maksukoormus tarbijal, makse koguvad ja maksavad kaupade tootjad ja importijad (Lehis, 2012, lk 35). Ühtlasi jääb aktsiis tarbijale märkamatuks, sest erinevalt näiteks käibemaksust, mis on arvel protsendi ja summana kirjas, ei tooda kauba hinnas sisalduvat aktsiisi tarbija arvel eraldi välja (Lind, 2006, lk 32). Seetõttu on aktsiis tarbijatele psühholoogiliselt talutavam (Lang & Tipke, 2002, lk 555 ref Lehis, 2012, lk 35).

Aktsiis on ühetasandiline maks (Lehis, 2007, lk 40). Seega maksustatakse kaupa aktsiisiga ühe korra, turustamis- või tootmisprotsessi käigus (Moens & Trone, 2010, p. 239). Hilisemate müügiappide maksustamise vajadus puudub, sest aktsiisimäärad on fikseeritud kauba ühiku kohta, mitte ei sõltu kauba väärtusest (Lehis, 2007, lk 40).

Aktsiis on objektiivne maks ning seotud kindla kaubaga, sõltumata müüja või omaniku omadustest, erinevalt subjektiivsest maksust, mis on otseselt sõltuv maksumaksja omadustest. Eestis maksustatakse kõiki müüdavaid kaupu ühtemoodi, mistõttu ei tohi maksustamine sõltuda näiteks müüja ettevõtlusvormist. (Lehis, 2012, lk 35-36) Täiendavalt märgitakse Nõukogu direktiivis 2008/118/EÜ, et maksustada ei tohiks aktsiisikaupu, mis on teatud tingimustel hävinud või aktsiisikaupu, mis on pöördumatute kahjustustega (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008).

Aktsiis on spetsiaalne tarbimismaks ehk tootemaks (Tammert, 2002, lk 306). Bakija & Slemrod (2004, p. 195 ref Riza & Sher, 2015, p. 386) toovad välja, et tarbimismaksude maksubaasiks on eelkõige tarbimine, mitte sissetulek või jõukus. Spetsiaalsete tarbimismaksude eripäraks on vaid ühe konkreetse kaubagrupi koormamine maksuga, erinevalt üldisest tarbimismaksust, mille puhul koormatakse kõiki kaupu. Tootemaksud avalduvad tarbijale kallima hinna näol. (Tammert, 2002, lk 306)

Tootemaksude kehtestamist saab põhjendada sellega, et teatud kaubaartiklid põhjustavad mingil määral kahjustusi, seda kas inimesele või keskkonnale ning maksu kehtestamisega saaksid need kahjud kompenseeritud. Teisalt maksustatakse kindlaid kaupu, mis toovad riigile suuri kulutusi. Eelkõige mõeldakse nende all transpordivahendeid, mille kasutamise eelduseks on teede väljaehitamine ja sellest tulenevalt püsivate kulutuste kandmine liikluse korraldamiseks. Samuti võidakse tootemakse kehtestada arengutrendide mõjutamiseks ja muutmiseks. (Tammert, 2002, lk 306-307)

Karusnahaaktsiisi kehtestamine mõjutaks arengutrende ning seda naturaalse karusnaha ja sellest valmistatud toodete tarbimisel ja müügil. Tänapäeval on spetsialiseerunud tööstus ning karusloomi kasvatatakse farmides, naturaalsest karusnahast on saanud hinnaline kaup. Kuna naturaalne karusnahk ja sellest valmistatud tooted ei ole inimestele enam esmatarbekaubaks, siis tekib paratamatult küsimus, kas karusloomade massiline kasvatus farmides kaubanduslikel eesmärkidel on ikkagi eetilisel vastuvõetav (Melchior, 2015, pp.

483-484). Muutus arengutrendides seisneks näiteks selles, et naturaalsest karusnahast toodete asemel tarbitaks rohkem kunstkarusnahast tooteid või muid alternatiive.

Aktsiisikaupadelt aktsiisi kogumiseks on pädevatel asutustel vaja järelevalvesüsteemi, mis võimaldab aktsiisikauba liikumist jälgida ning tagada liikmesriigis maksude kogumine (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008). Selleks on seatud nõue võtta kasutusele arvutipõhine süsteem (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2003). Eestis kasutatakse aktsiisidokumentide haldamiseks siseriiklikku elektroonilist süsteemi SADHES (Maksu- ja Tolliamet, 2017). Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse § 45 p 14³ alusel kasutatakse süsteemi SADHES aktsiisi maksmise järelevalve tagamiseks. Süsteem võimaldab jälgida aktsiisikauba liikumist reaalselt. (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2003)

Nõukogu direktiivi 2008/118/EÜ alusel peaks aktsiisi kehtestaval liikmesriigil olema võimalus tagada tarbimisse lubatud aktsiisikaupade maksumärgistamine või võtta kasutusele riiklikke identifitseerimistähiseid (Euroopa Liidu Nõukogu, 2008). Tänapäevani on Eestis maksumärgistatud alkoholi ja tubakatooteid (Rahandusminister, 2006). Kuigi aktsiisikaupu on Eestis veelgi, siis maksumärgistamisele kuuluvad vaid kirjeldatud kaks aktsiisikauba liiki, nendest alkoholi puhul vaid osa alkohoolseid jooke.

Euroopa Liidus peavad karusnahka sisaldavad rõivad olema vastavalt märgistatud. Kui tekstiiltooted sisaldavad loomse päritolu osakesi, siis tuleb tootemärgisel või -tähistel viidata sellele sõnadega „Sisaldab loomset päritolu mittetekstiilseid osi”. Loomset päritolu toodete märgistus või tähistus ei tohi tarbijat eksitada, peab olema kergesti arusaadav ning olema alati lisatud tootele, kui need on turule viidud. (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2011)

2017. aastal esitleti Euroopa Parlamendis raportit "*Mislabelled and Misleading: Fur Labelling Problems in the EU Market*". Raporti eesmärgiks oli uurida, kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1007/2011 sätestatud nõudeid on toodete märgistusel järgitud. Uuringus vaadeldi kümnes Euroopa Liidu riigis 667 riideeset, mis sisaldasid karusnahka. Uuringu tulemusena selgus, et 68% vaadeldavatest riideesemetest ei olnud nõuetekohaselt märgistatud. (Fur Free Alliance, 2017, p. 4)

Nõuetekohase märgistuse puudumist võib pidada eksitavaks kaubandustavaks, kuna märgistuse puudumise korral ei pruugi ka toote müüja ise olla teadlik, kas toode sisaldab loomset päritolu osakesi või mitte ning edastab tarbijale seetõttu valeinformatsiooni. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2005/29/EÜ on sätestatud, et eksitava kaubandustavaga on tegemist juhul, kui kaubandustava sisaldab valeandmeid ning paneb seetõttu tarbijat tegema toote soetamisel otsust, mida ta õigetest andmetest teadlik olles teinud ei oleks (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2005).

Vastava märgistuse puudumise probleemiks on õigusaktide eiramine tootjate ja müüjate poolt. Teisalt võib olla märgistuse puudumine ohtlik allergikutele. Näiteks koerte vastu allergilised inimesed võivad enese teadmata osta rebasenahast tooteid, ohustades sellega tervist, kuna rebased ja koerad kuuluvad mõlemad koerlaste (*canidae*) sugukonda (A&A Vesa, 2017). Tarbijal peab olema võimalus toodete soetamisel teha teadlikke valikuid. Lisaks suurendab tootemärgistuse nõuete järgimatus tarbijate ohtu saada petta, kuna odavaid kunstkarusnahkseid tooteid võidakse müüa kõrge hinnaga naturaalsest karusnahast toodetena.

Kuna Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1007/2011 kohaselt tuleb märgistada loomset päritolu osakesi vaid tekstiiltoodetes, siis eraldi nõue täielikult karusnahast valmistatud toodete märgistamisele Euroopa Liidu õiguslikul tasandil puudub. Seevastu on Eesti siseriiklike õigusaktidega kehtestatud tootemärgistustele märksa rangemad reeglid. Majandusministri määrus nr 68 sätestab rõivaste ja tekstiiltoodete märgistamise nõuded. Määruse põhjal tuleb, lisaks üldnõuetele rõivaste ja tekstiiltoodete märgistuses, karusnahast rõivaste märgistusele lisada andmed materjali liigi kohta (kas naturaalne- või tehiskarusnahk) ning looma liik (naturaalse karusnaha puhul). Kui kirjeldatud andmeid tootele ei lisata või kui seda ei ole võimalik teha, siis tuleb andmed esitada müügikohas. (Majandusminister, 2004)

Jalatsitel peab samuti olema nõuetekohane märgistus. Kuigi erinevalt rõivaste- ja tekstiiltoodete märgistusest ei ole jalatsitel niivõrd üksikasjalisi märgistuste nõudeid, kui jalatsis sisaldub karusnahka. Selle määruse § 3 p 1 alusel tuleb märgistusele kanda teave jalatsi pealse, voodri, sise- ja välistalla materjalide kohta, kui materjalid moodustavad vähemalt 80% tootest. Pannalde ja muude aksessuaaride ning tugevduste märgistuse nõuet ei ole. Kui jalats on valmistatud materjalist mis ei moodusta 80% tootest, siis kantakse

märgistusele andmed kahe peamise kasutatud materjali kohta. (Majandus- ja kommunikatsiooniminister, 2004)

Karusnahka oleks võimalik maksustada müügihinnast kas protsentides või absoluutarvudes. Nii Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduses kui ka Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses on maksumäärad olnud protsentides müügihinnast. Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seaduses oli pargitud naaritsanahkade aktsiisimaks müügihinnast 12% ning pargitud sini- ja hõberebase nahkadel 49%, sealjuures aktsiisiga maksustatavaid kaupu käibemaksuga enam ei maksustatud (Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus, 1990). Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduses kehtis karusnahkadele, karusnahast valmistatud toodetele ning karusloomadele müügihinnast (ilma käibemaksuta) 16% maksumäär (Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus, 1992).

1991. aasta 16. oktoobril toimus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istung, kus toimus ka Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seaduse eelnõu teine lugemine. Arutletud teemad on jäädvustatud stenogrammile. Stenogrammist nähtub, et istungil tehti ettepanek kehtestada karusnahaaktsiisi määr müügihinnast protsentide asemel absoluutarvudes, kuid ettepanek ei leidnud toetust. (Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, 1991)

Karusnahka on mujal maailmas maksustatud näiteks Ameerika Ühendriikide kolmes osariigis (Minnesota, New Jersey ja Pennsylvania). Nagu ka varasemalt Eestis, kasutatakse karusnahksete toodete maksustamisel eespool välja toodud osariikides protsentuaalset maksumäära. Minnesota osariigis üldiselt rõivaid müügi- ja kasutusmaksuga ei maksustata, kuid maksuvabastus karusnahksetele rõivastele ei laiene. Karusnahksed rõivad kuuluvad maksustamisele, kui karusnahk on rõivaeseme peamine komponent, ehk kui karusnaha väärtus on kolmekordne võrreldes rõiva järgmise komponendiga. (Minnesota Department of Revenue, 2017a, p. 2) Minnesota müügi- ja kasutusmaks on 6.875% toote hinnast (Minnesota Department of Revenue, 2017b, p. 3).

New Jersey osariigis maksustatakse samuti karusnahast rõivaid Minnesota osariigiga sarnastel põhimõtetel. Karusnahk olema rõiva peamine väärtuse looja (Ulrich, 2010, p. 31). Erinevus Minnesota osariigiga seisneb selles, et kuigi karusnahk peab looma rõiva peamist väärtust, ei pea olema karusnaha väärtus kolmekordne, võrreldes rõiva järgmise komponendiga. Lisaks erinevad osaliselt maksuliigid ja -määrad: tarbijad maksavad küll

kasutusmaksu, kuid müügitaksuga karusnahkseid tooteid ei maksustata ning kasutusmaksu maksumääraks on 6%. Müügitaksu asemel on brutokasumimaks. (Alvarado, *et al*, 2008, p. 1082) Brutokasumimaks (*gross receipts tax*) on ettevõtete kogutulude maks, mida tavaliselt määratakse tulumaksu asemel (Wright, 2011, p. 901).

Minnesota ja New Jersey osariikides maksustatakse ainult naturaalsest karusnahast valmistatud rõivaid, kuid Pennsylvania osariigis maksustatakse nii naturaalsest kui ka kunstkarusnahast rõivaid (Gil, 2017). Pennsylvania osariigis kuuluvad maksustamisele tooted, mis on valmistatud karusnahast või imiteerivad karusnahka ning nagu Minnesota osariigis, peab karus- või kunstkarusnaha väärtus olema kolmekordne võrreldes järgmise kõige väärtuslikuma komponendi materjaliga (Bennett, *et al*, 2008, p. 151).

Eelpool kirjeldatud Minnesota ja New Jersey osariikide maksustamise põhimõtteid naturaalse karusnaha osas saaks kasutusele võtta ka Eestis, rakendades karusnahaaktsiisi veel sellistele toodetele, mis ei ole valmistatud üksnes karusnahast. Võrreldes vanemate karusnahast toodetega, mis olid tunduvalt raskemad, iseloomustab tänapäevaseid kasukaid kergus (Skov, 2005, p. 11). Karusnahast tooted ei ole alati valmistatud täielikult karusnahast vaid kasutatakse kombineerituna ka muid materjale. Seega oleks üheks võimaluseks maksustada tooteid, milles karusnahk kujundab toote peamist väärtust.

Kokkuvõtvalt selgus, et karusnahaaktsiisi taaskehtestamine on Eestis võimalik, järgides siseriiklikes ja Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud aktsiisipõhimõtteid. Kuna karusnahaaktsiisi reguleerinud seadused on iganenud, siis tuleb karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel luua uusi seadusi või ühendada karusnahaaktsiis kehtivate aktsiisiseadustega. Kuigi õigusaktidega on seatud nõuded loomset päritolu sisaldavate toodete märgistusele nii Eesti kui ka Euroopa Liidu tasemel, ei ole nõudeid täiel määral või mõnel juhul üldse järgitud. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel suureneks rõhk karusnahka sisaldavate või sellest valmistatud toodete märgistusele, mis kokkuvõttes on kasulik tarbijatele, võimaldades neil tooteid soetades teha teadlikke valikuid ning vähendades võimalust petta saada. Samuti lihtsustab tootemärgistuste nõuete seaduskuulekam täitmine järelevalveasutuste tööd.

2. KARUSNAHKSETE TOODETE TARBIMINE JA PROGNOOSITAV AKTSIISITULU

2.1. Tarbijate tarbimiseelistused ja ostmissagedus karusnahksete toodete osas ning sissetuleku mõju tarbimisele

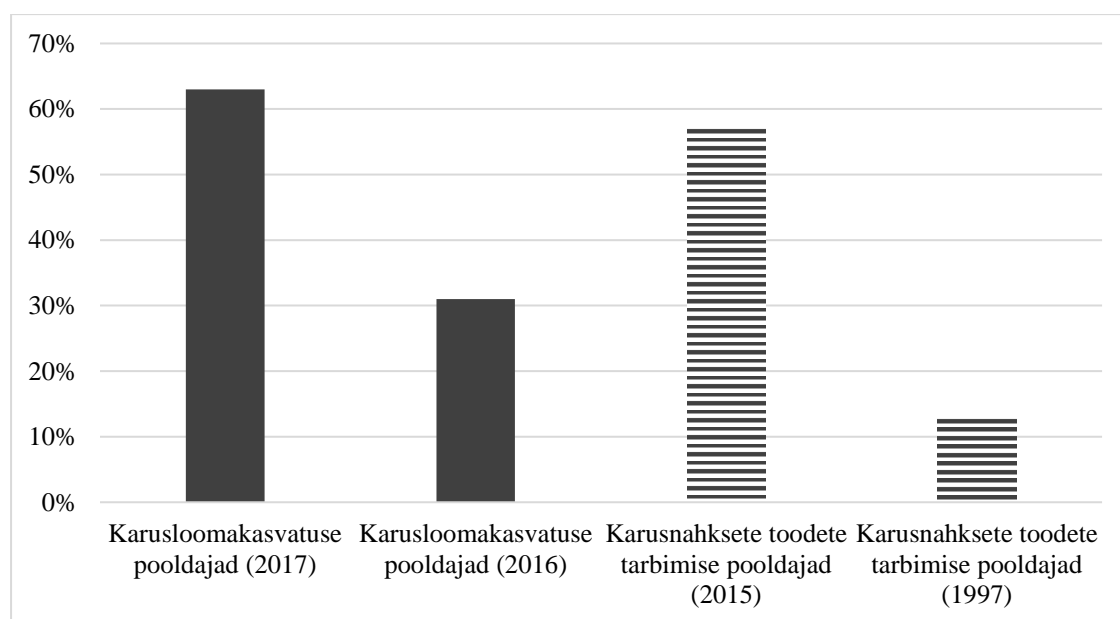
Aktsiiside kehtestamine on olulisel määral seotud tarbimisharjumuste mõjutamisega. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel avaneks rahaline mõju nii tarbijatele kui ettevõtjatele. Kuigi ettevõtjad on maksumaksjateks ja -kogujateks, langeb maksukoormus eeskätt tarbijale. Seetõttu on oluline analüüsida, kui palju on naturaalsest karusnahast valmistatud toodete tarbijaid ning millised on nende tarbimiseelistused ja ostmissagedus karusnahksete toodete osas. Tarbimiseelistuste, ostmissageduse ja sissetuleku analüüs võimaldab välja selgitada luksuskaupadele omaste tunnuste esinemist karusnahksetel toodetel.

Karusloomade kasvatamine farmides karusnaha saamise eesmärgil ning naturaalsest karusnahast valmistatud toodete tarbimine on olnud alates eelmisest sajandist kuni tänaseni jätkuvalt aktuaalne teema. Rohelise eluviisi ja loomasõbraliku tarbimise populaarsuse kasv on viinud olukorrani, milles osa ühiskonnaliikmeid on hakanud karusnahast toodete tarbimist pidama ebaetiliseks ning praeguses kliimas ja keskkonnas ebavajalikuks. Analüüsides läbiviidud uuringuid karusnaha ja karusloomakasvatuse kohta (vt joonis 1) selgus, et Eestis on uuringute raames aastatel 2015-2017 läbi viidud üks küsitlus karusnahast valmistatud toodete tarbimise kohta (OÜ Tallinna Rätsepä ja Karusnaha Meistrid) ning kaks küsitlust karusloomakasvatuse kohta (Turu-uuringute AS ja Kantar EMOR). Väljaspool Eestit on otseselt naturaalsest karusnahast valmistatud toodete tarbimist käsitlev küsitlus turu-uuringute organisatsiooni Ipsos MORI poolt läbi viidud Ühendkuningriigis 1997. aastal (Ipsos MORI, 1997).

Turu-uuringute AS poolt 2017. aastal uuringust selgus, et karusloomakasvatust pooldasid vastanutest 63%, juhul kui loomakasvatajad tagavad nõuetele vastavalt loomade heaolu (Eesti Karusnahaliit, 2017). Vastanutest olid enim karusloomafarmide vastu tallinlased (25%) ja lõunaestlased (21%) ning pooldajaid oli enim Põhja-Eestis (79%) ja Lääne-Eestis (78%) (Maaleht, 2017). 2016. aastal Kantar EMORi poolt läbi viidud uuringust selgus, et karusloomade kasvatamist farmides ja hukkamist, eesmärgiga saada karusnahka, pooldasid

vaid 31% vastanutest (Loomus, 2017). Võrreldes uuringu tulemusi 2017. aasta uuringuga, kasvas karusloomakasvatuse pooldajate arv ühe aastaga rohkem kui poole võrra.

2015. aastal viis OÜ Tallinna Rätsepad ja Karusnaha Meistrid oma *Facebooki* veebilehel küsitlusena läbi uuringu, millega uuriti naiste suhtumist karusnahast valmistatud toodete tarbimisse. Vastanutest 57% olid karusnaha kasutamise poolt, kusjuures vene emakeelega naiste seas oli karusnahk populaarsem kui eesti emakeelega naiste seas. (Elu24, 2015) Ipsos MORI Ühendkuningriigis läbi viidud uuringust selgus, et karusnahksete toodete tarbimist pooldas vaid 13% vastanutest, 87% vastas, et ei kannaks kunagi karusnahka. Vastanutest 73% pidasid karusnaha tarbimist valeks, 12% pidas karusnahka liiga kalliks ning 6% vastanutest ei kandnud karusnahka, et vältida teiste poolt halvustamist (Ipsos Mori, 1997). Võrreldes 2015. aasta uuringu tulemusi 1997. aasta tulemustega, on kasvanud karusnahast valmistatud toodete tarbimist pooldavate inimeste arv peaaegu neljakordselt.

Joonis 1. Suhtumine karusloomakasvatuse ja karusnahksete toodete tarbimisse (Loomus, 2017; Eesti Karusnahaliit, 2017; Ipsos MORI, 1997; Elu24, 2015; autori koostatud)

Eelpool analüüsitud küsitlused olid suunatud pigem karusloomakasvatuse suhtumise välja selgitamiseks ning 2015. aastal läbi viidud uuring kajastab üksnes naissoost isikute suhtumist karusnahksete toodete tarbimisse. Välja selgitamaks tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas ning nende sissetuleku mõju tarbimisele 2018. aastal, viis töö koostaja läbi küsitluse (vt lisa 2). Küsitlus viidi läbi kasutades

mugavusvalimit lähtudes lihtsast kättesaadavusest, kuna karusnahksete toodete tarbijad võib leida igas ühiskonnagrupis. Välditi küsitluse läbiviimist üksnes karusnaha pooldajatele ja vastastele mõeldud veebikeskkonna gruppides, kuna see moonutaks küsitluse tulemusi ega poleks erapooletu.

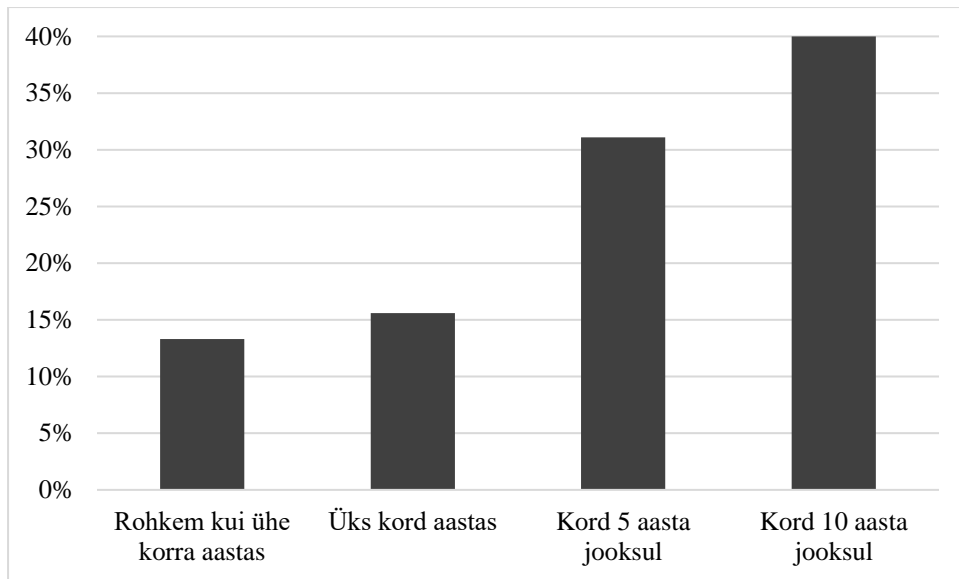
Saadud küsitluse tulemusi analüüsitakse, et selgitada välja mõningate luksuskaupadele omaste tunnuste olemasolu. Vastanutelt uuriti veel, kas nad on tähelepanu pööranud karusnahksete toodete märgistusele. Küsitluses esitati seitse küsimust, nendest kuuenda ja seitsmenda küsimuse vastuste analüüsi käsitletakse alapeatükis 2.2. Küsimustele kolm ja viis said vastata vaid karusnahksete toodete tarbijad.

Küsitlus viidi läbi veebikeskkonnas Google Vormid ning avaldati sotsiaalmeedia kanalil *Facebook*, lisaks küsitleti suuliselt tutvusringkonnas olevaid isikuid. Küsitlus oli avatud sotsiaalmeedias ajavahemikul 11. jaanuar kuni 28. jaanuar 2018. aastal. Suuline küsitlus toimus 27. jaanuaril 2018. aastal.

Küsitlusele vastas 105 inimest, kellest 65,7% olid naised ning 34,3% mehed. Vastanutest valdav osa ehk 73,3% karusnahast valmistatud tooteid ei tarbi. Karusnahast valmistatud toodete tarbijate seas oli võrdselt mehi ja naisi, kummastki 14 inimest. (vt lisa 2). Käesolevas peatükis teostatakse analüüs karusnahksete toodete tarbimiseelistuste ja ostmissageduse osas ning sissetuleku mõjust tarbimisele.

Analüüsidest karusnahast valmistatud toodete tarbijate ostmissagedust (vt joonis 2), soetab enamus tarbijatest karusnahast valmistatud tooteid kord kümne aasta jooksul (40%) ja kord viie aasta jooksul (31,1%). Tarbijatest 15,6% soetab karusnahast valmistatud tooteid ühe korra aastas ning kõige vähem soetasid tarbijad karusnahast tooteid rohkem kui ühe korra aastas (13,3%). 19 küsitlusele vastanut, kes vastasid karusnahast valmistatud toodete tarbimise küsimusele eitavalt kuid märkisid ära ostmissageduse, tarbisid karusnahast valmistatud tooteid kas kord viie või kümne aasta jooksul.

Joonis 2. Karusnahast valmistatud toodete ostmissagedus (autori koostatud lisa 2 põhjal)

Ostmissageduse väljaselgitamisel ilmnas, et enim soetatakse naturaalsest karusnahast valmistatud tooteid kord kümne või viie aasta jooksul (vt joonis 2). Harv ostmissagedus on lisaks kõrgemale sissetulekule luksuskaupadele omaseks tunnuseks (vt alapeatükk 1.1).

Karusnahast valmistatud rõivaste müügikohas peab olema tarbijatele kättesaadav informatsioon materjali liigi kohta, millest materjal on valmistatud, selliselt on sätestatud majandusministri määruse nr 68 § 4 lõikes 2. Materjali liigi all mõistetakse naturaalselt või tehiskarusnahka, milles naturaalse karusnaha puhul on tootele märgitud lisaks loomaliik. (Majandusminister, 2004) Välja selgitamiseks, kas lisaks kümnele Euroopa Liidu riigile, milles uuriti karusnahast valmistatud rõivaste märgistusnõuete täidetavust (vt alapeatükk 1.2), on ka Eestis märgistusnõuete täitmine puudulik, uuriti küsitlusele vastajatelt, kas karusnahast valmistatud toodete soetamisel on olnud toodetel ülaltoodud majandusministri määruses sätestatud vastav märgistus või selle puudumisel on esitatud informatsioon müügikohas.

105st vastanust 54,3% on ning 45,7% ei ole pööranud tähelepanu toodete müügikohas olevale märgistusele. Märgistusele tähelepanu pööranud inimestest 52,6% ei ole märganud karusnahksetel toodetel vastavat märgistust (vt lisa 2). Eeltoodust saab järeldada, et lisaks kümnele Euroopa Liidu riigile on ka Eestis märgistusnõuete täitmine puudulik.

Välja selgitamaks küsitluse tulemuse tõesust, teostati vaatlus, kas karusnahast valmistatud toodete märgistusnõudeid täidetakse või mitte. Vaatlus toimus 24. märtsil 2018. aastal kella 13.00 kuni 18:00ni viies erinevas kaupluses, igas kaupluses valiti juhuslikult kolm toodet, mis sisaldasid välisel vaatlusel karusnahka. Kuna naturaalsest karusnahast valmistatud tooteid müüakse nii spetsialiseeritud kui ka tavarõivakauplustes, siis valiti märgistusnõude täidetavuse uurimiseks:

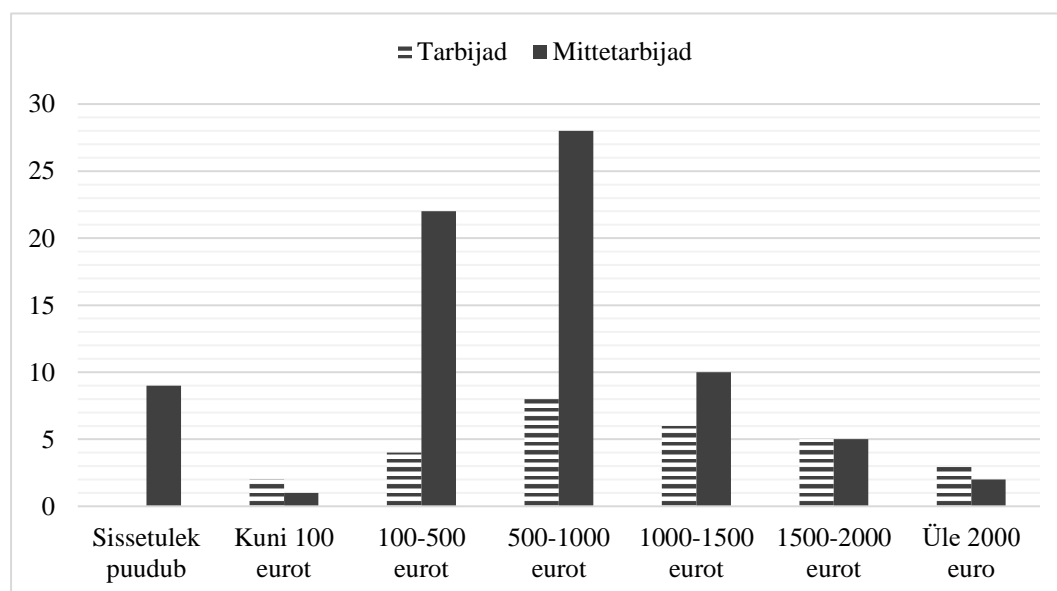
- kaks naturaalsest karusnahast valmistatud toodete müügile spetsialiseerunud kauplust (INFUR aksessuaaride kauplus ja Actors);
- kaks tavarõivakauplust (META ja Naomi);
- üks kauplus (Willmar), milles müüakse peamiselt villa- ja nahatooteid ja osaliselt ka naturaalsest karusnahast tooteid.

Vaatluse tulemusel märgistusnõuete täitmise analüüsi osas selgus järgmine:

- viie naturaalsest karusnahast valmistatud toote märgistusel oli välja toodud nii materjal kui loomaliik;
- neljast naturaalsest karusnahast valmistatud toodetest esitati loomaliigi kohta informatsioon müügikohas klienditeenindaja poolt;
- kolme toote märgistusel puudus informatsioon materjali kohta, mis esitati müügikohas klienditeenindaja poolt, loomaliigi kohta informatsiooni ei esitatud;
- ühe toote märgistusel oli välja toodud materjali liik, kuid loomaliigi kohta informatsiooni müügikohas ei esitatud;
- kahe toote märgistusel puudus informatsioon nii materjali kui loomaliigi kohta, müügikohas puuduolevat informatsiooni ei esitatud.

Vaatluses kogutud andmete analüüsist nähtus, et majandusministri määruses nr 68 sätestatud märgistusnõudeid ei täidetud. Määruse nõuetele vastavad tootemärgistused olid olemas 15st vaadeldud tootest 60 protsendil, millest puuduolevad andmed esitati müügikohas. Ülejäänud kuue toote märgistusnõuete täitmisel esines vajakajäämisi nii tootemärgistuse kui müügikohas esitatava informatsiooni osas. Märgistusnõuded täideti täielikult naturaalsest karusnahast toodete müügile spetsialiseerunud kauplustes ja kaupluses, mis lisaks villa- ja nahatoodetele tegeleb naturaalsest karusnahast toodete müügiga.

Karusnahast valmistatud toodete tarbijate ja mittetarbijate sissetulekute analüüsisist selgus, et karusnahksete toodete tarbijate seas ei olnud isikuid, kellel sissetulek puudus, samas kui mittetarbijate seas puudus sissetulek üheksal inimesel. Nii tarbijate kui mittetarbijate lõikes oli vastanutest enamiku sissetulek vahemikus 500-1000 eurot, tarbijatest kaheksal ja mittetarbijatest 28 inimesel. Tarbijate seas oli sissetulekuga üle 2000 euro rohkem inimesi kui mittetarbijate seas, tarbijatest kolm ning mittetarbijatest kaks. Sissetulekuga 1500-2000 eurot oli nii tarbijaid kui mittetarbijaid võrdselt, kummastki viis inimest. Karusnahast valmistatud toodete tarbijatest kahe vastanu sissetulek oli kuni 100 eurot, mittetarbijatest ühel. Mittetarbijatest 22 inimese sissetulek oli 500-1000 eurot ning tarbijatest sama sissetulekuga neli inimest. Sissetulekuga 1000-1500 eurot oli tarbijaid kuus ning mittetarbijaid kümme. (vt joonis 3)

Joonis 3. Küsimustikule vastajate sissetulekute erisused (autori koostatud lisa 2 põhjal)

Jooniselt 3 nähtub vaid üldpilt karusnahast valmistatud toodete tarbijate ja mittetarbijate sissetulekute vahemiku osas, kuid ei eristu keskmine sissetulek. Välja selgitamaks, kas tarbijate sissetuleku suurus mõjutab karusnahast toodete tarbimist, arvutati joonise 3 põhjal välja tarbijate ja mittetarbijate lõikes sissetulekute keskmised (vt tabel 1), et tulemusi omavahel võrrelda ning teha järeldused. Selleks arvutati esmalt sissetuleku vahemikest keskmised, mis olid järgnevad: 100-500 euro keskmine 300 eurot, 500-1000 euro keskmine 750 eurot, 1000-1500 keskmine 1250 eurot ja 1500-2000 keskmine 1750 eurot.

Tabel 1. Karusnahast valmistatud toodete tarbijate ja mittetarbijate sissetulekute keskmised (euro) (autori koostatud lisa 2 põhjal)

Sissetulek	Tarbijad	Mitte-tarbijad	Sissetuleku- vahemike keskmised	Kokku tarbijate sissetulekute keskmised	Kokku mittetarbijate sissetulekute keskmised
Sissetulek puudub	0	9	0	0	0
Kuni 100 eurot	2	1	100	200	100
100-500 eurot	4	22	300	1200	6600
500-1000 eurot	8	28	750	6000	21000
1000-1500 eurot	6	10	1250	7500	12500
1500-2000 eurot	5	5	1750	8750	8750
Üle 2000 euro	3	2	2000	6000	4000

Järgnevalt leiti tarbijate ja mittetarbijate lõikes sissetulekute keskmised, korrutades sissetulekute vahemike keskmised tarbijate ja mittetarbijate arvuga. Seejärel liideti kokku saadud tarbijate ning mittetarbijate sissetulekute keskmised, milleks tarbijate puhul oli 29 650 eurot ning mittetarbijate puhul 52 950 eurot. Saadud keskmised jagati tarbijate (28) ja mittetarbijate (77) arvuga. Tarbijate keskmine sissetulek oli täisarvuni ümardatult 1059 eurot ning mittetarbijate keskmine sissetulek 688 eurot.

Sissetuleku mõju karusnahast valmistatud toodete tarbimisele võrreldi luksuskaupadele omaste tunnustega, saamaks kinnitust, et karusnahast valmistatud toodetel avaldub luksuskaupadele omane tunnus (vt alapeatükk 1.1), kõrge nõudluse sissetulekuelastsus, ehk mida rikkamaks saavad inimesed, seda rohkem ostavad nad luksuskaupu (Caserta, 2008, pp. 2-3). Analüüsis tulemustest nähtub, et karusnahksete toodete tarbijate sissetulek on kõrgem kui mittetarbijatel. Seetõttu on karusnahksetel toodetel olemas luksuskaupadele omane tunnus.

Kokkuvõtvalt selgus läbiviidud küsitluse vastuste analüüsist, et naturaalsest karusnahast valmistatud toodete tarbijate keskmine sissetulek kuus on kõrgem kui mittetarbijatel. Karusnahkseid tooteid ostetakse enim kord kümne ja viie aasta jooksul. Saadud tulemuste põhjal saab järeldada, et karusnahksetel toodetel esineb vähemalt kaks lõputöö teoreetilises osas analüüsitud luksuskaupadele iseloomulikku tunnust, milleks on kõrge nõudluse sissetulekuelastsus ja harv ostmissagedus. Karusnahast tooteid ostavad kõrgema

sissetulekuga inimesed, iga viie kuni kümne aasta jooksul vähemalt ühe eseme. Karusnahast valmistatud toodete märgistusnõuete täidetavuse välja selgitamiseks läbiviidud vaatlusest nähtus, et Eestis on märgistusnõuete täidetavus puudulik nendes kauplustes, mis ei ole spetsialiseerunud karusnahast valmistatud toodete müügile.

2.2. Prognoositav aktsiisitulu karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbijatele

Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise otstarbekuse küsimus seisneb selles, kas aktsiisi kehtestamine oleks riigile tulus. Kuigi Eestis toodetakse karusnahku, eksporditakse suurem osa toodangust (Arney, *et.al.*, 2016, lk 17). Aktsiiside põhimõtetele tuginedes eksporditavat kaupa aga aktsiisiga ei maksustata. Seetõttu tuleb karusnahaaktsiisi taaskehtestamise otstarbekust analüüsides lähtuda ettevõtjate 2016. aasta majandusaasta aruannete andmetest ning impordistatistikast, et prognoosida võimalikku aktsiisitulu karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega kaasneks karusnahast toodete hinnatõus, mistõttu on oluline välja selgitada, kuidas hinnatõus mõjutaks tarbijate tarbimiseelistusi.

Analüüsides MTÜ Eesti Karusnahaliidu ja Eesti Karusloomakasvatajate Aretusühingu liikmete arvulisust (vt lisa 3) selgub, et Eestis tegutseb karusloomakasvatuse ja sellega seotud valdkonnaga kokku 25 isikut. Eesti Maaülikooli poolt tellitud karusloomakasvatuse uuringu koostajate väitel raskendab riiklikul tasandil andmete kogumist asjakohase informatsiooni killustatus, mistõttu saab ülevaate tegemisel lähtuda üksnes ettevõtjate poolt esitatud informatsioonist (Mõtte & Piirsalu, 2016, lk 38).

Informatsiooni killustatusest tulenevalt koguti lõputöö raames Registrite ja Infosüsteemide Keskuse andmebaasist (edaspidi RIK) andmeid juriidilistest isikutest karusloomakasvatajate täpse arvu välja selgitamiseks, samuti koguti andmeid 2016. aasta seisuga naturaalsest karusnahast valmistatud toodete müügiga tegelevate ettevõtjate müügitulude kohta, et prognoosida aktsiisitulu suurust karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel (vt lisa 4). Andmeid ei kogutud füüsilistest isikutest ettevõtjate kohta, kuna RIKis puudusid majandusaasta aruanded, samuti jäeti välja juriidilised isikud, kelle majandusaasta

aruannetes puudus informatsioon otseselt karusloomakasvatusega tegelemise kohta ning isikud, kes ei olnud majandusaasta aruandeid RIKi esitanud.

RIK andmebaasist kogutud andmed on koondatud tabelisse 2. Tabelist nähtub, et karusloomakasvatuse ja -aretuse ning loomakasvatuse abitegevusega tegelevaid ettevõtjaid oli 2016. aastal 29, kellest 11 eksportisid 2016. aastal 2 267 987 euro väärtuses toodangut. Ülejäänud 17 osaühingu müügitulu, mis saadi Eestis, oli 216 815 eurot. Seega leiab kinnitust väide, et suurem osa (2016. aastal 91%) Eesti toodangust eksporditakse. Karusnahkade ja karusnahast valmistatud toodete müügi ja tootmisega tegeles 37 ettevõtjat, kelle müügitulu oli 2016. aastal kokku 4 500 502 eurot. Karusloomakasvatuse- ja aretuse, loomakasvatuse abitegevuse ning karusnaha ja karusnahast valmistatud toodete müügi ja tootmisega tegelevate ettevõtjate müügitulu oli 2016. aastal kokku 4 717 317 eurot. (vt tabel 2)

Tabel 2. Karusloomakasvatuse ning karusnaha ja sellest valmistatud toodete müügi ja tootmisega tegelevad ettevõtjad ja nende müügitulu 2016. aastal (euro) (autori koostatud lisa 4 põhjal)

Tegevusala kood	Tegevusala kirjeldus	Ettevõtjate arv	Müügitulu kokku
10499	Muu loomakasvatus: karusloomakasvatus ja -aretus	29	119 081
01621	Loomakasvatuse abitegevus	1	97 734
Kokku (karusloomakasvatus ja -aretus, loomakasvatuse abitegevus)		30	216 815
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	6	1 810 452
46191	Mitmesuguste erinevate kaupade vahendamine	1	200
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	18	193 371
14191	Erinevatest materjalidest peakatete valmistamine	1	49 057
47711	Rõivaste jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	2	884 885
47721	Jalatsite ja nahktoodete jaemüük	2	599 113
95292	Muude tarbeesemete ja kodutarvete parandus	2	27 895
13929	Muude valmis tekstiiltoodete tootmine	1	146 601
4778	Muude uute kaupade jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	1	15 978
74101	Disainerite tegevus	1	665
47191	Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	2	772 285
Kokku (karusnaha ja sellest valmistatud toodete tootmine ja müük)		37	4 500 502
Kokku		67	4 717 317

Karusnahaaktsiisiga oleks võimalik maksustada veel jahindusega tegelevatelt juriidilistelt isikutelt saadavat karusnahka. Jahindus, mille hulka kuulub muuhulgas karusnaha saamine küttimise teel, kuulub tegevusala koodi 01701 alla (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2018b). Kuna aga jahindustevuse käigus saadav toodang ei hõlma üksnes karusnahka ning majandusaasta aruandes otseselt karusnahast saadavat müügitulu eraldi välja ei tooda, siis ei ole võimalik aktsiisitulu prognoosimisel sellel tegevusalal tegutsevate ettevõtjate müügitulu arvestada.

Eestis toodetud karusnahad realiseeritakse valdavalt Saga Furs OY või Copenhagen Fur oksjonitel Soomes ja Taanis (Arney, *et.al.*, 2016, lk 5). Kuigi alates 2010. aastast kuni 2015. aastani on vähenenud toodetud karusnahkade arv, on karusnahkade hinnad tõusnud. 2010-2015. aastal moodustas eksporditud tšintšilja-, mingi- ja rebase nahkade koguväärtus kokku 47,72 miljonit eurot. 63% koguväärtusest ehk 30,13 miljonit eurot moodustasid Eestis toodetud minginahad, 31% rebase- ja 6% tšintšiljanahad. (Mõtte & Piirsalu, 2016, lk 40)

Kuna suurem osa Eestis toodetavast karusnahast eksporditakse, siis karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel need tooted maksustamisele ei kuuluks. Seepärast tuleb aktsiisitulu prognoosimisel lähtuda karusnaha ja sellest valmistatud toodete impordist ja müügist. Impordistatistikast valiti aastad 2013-2016, et analüüsida väärtuse muutusi. Eesti Statistika andmebaasist koguti andmeid järgnevate kaubagruppide kohta (vt tabel 3): „karusnahast rõivad, rõivamanused jm karusnahatooted“ (kombineeritud nomenklatuuri koodiga 4303), „pargitud või töödeldud karusnahad (sh pead, sabad, käpad jm tükid ning lõiked)“ (kombineeritud nomenklatuuri koodiga 4302) ning „toorkarusnahad (sh pead, sabad, käpad jm koosneritöök sobivad tükid ning lõiked)“ (kombineeritud nomenklatuuri koodiga 4301) (Eesti Statistika, 2018a).

Tabelist 3 nähtub, et karusnahast rõivaste ja muude karusnahatoodete import oli analüüsitud aastatest kõrgeim 2014. aastal, 2015. aastast imporditi tooteid vähem. Pargitud või töödeldud karusnahkade impordiväärtus oli madalaim aastal 2013, kuid erinevalt karusnahast toodetega on karusnahkade import pigem kasvanud, v.a 2015. aastal mil langes karusnahkade import 2014. aastaga võrreldes vähesel määral. Toorkarusnahkade import on alates 2013. aastast oluliselt vähenenud.

Tabel 3. Toorkarusnahkade, pargitud või töödeldud karusnahkade ja karusnahast rõivaste impordistatistika aastatel 2013-2016 (euro) (Eesti Statistika, 2018a; autori koostatud)

Kombineeritud nomenklatuuri kood	2013. aasta impordiväärtus	2014. aasta impordiväärtus	2015. aasta impordiväärtus	2016. aasta impordiväärtus
4303	4 668 308	5 690 415	704 522	633 570
4302	2 839 197	3 286 572	3 178 843	5 842 696
4301	32 953 281	26 518 328	11 493 992	591 050
Kokku	40 460 786	35 495 315	15 377 357	7 067 316

Eesti Statistika andmebaasist kogutud andmetest mõnevõrra erineva impordistatistika karusnahast valmistatud toodete ning töötlemata ja töödeldud karusnahkade kohta leiab andmebaasist *United Nations Comtrade Database* (United Nations, 2018). Andmeid koguti samuti aastate 2013-2016 kohta (vt tabel 4). Andmebaasi valuuta USA dollar on konverteeritud eurodesse Eesti Tollitariifistiku vahetuskursi päringuga 14. märtsi 2018. aasta seisuga (Eesti Tollitariifistik, 2018). Impordistatistikast valiti kaubad, mida tähistavad kombineeritud nomenklatuuri koodid 4303, 4302 ja 4301.

Tabelist 4 nähtub, et karusnahast valmistatud rõivaste ja rõivaaksessuaaride ning muude karusnahast toodete ja pargitud või töödeldud karusnahkade import on alates 2013. aastast kuni 2015. aastani vähenenud, 2016. aastal oli toodete impordiväärtus 2015. aastaga võrreldes veidi kõrgem. Töötlemata karusnahkade import on alates 2013. aastast vähenenud, nagu ka Eesti Statistika andmebaasi andmete põhjal (vt tabel 3).

Tabel 4. Karusnahast valmistatud toodete, pargitud või töödeldud karusnahkade ja töötlemata karusnahkade impordistatistika aastatel 2013-2016 (euro) (United Nations, 2018; autori koostatud)

Kombineeritud nomenklatuuri kood	2013. aasta impordiväärtus	2014. aasta impordiväärtus	2015. aasta impordiväärtus	2016. aasta impordiväärtus
4303	14 775 499	6 783 791	713 322	747 013
4302	7 487 714	5 650 671	3 161 551	5 369 283
4301	36 331 720	28 620 232	10 522 084	785 700
Kokku	58 594 933	41 054 694	28 793 914	6 901 996

Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu 2016. aastal prognoositakse RIK andmebaasist kogutud andmete, Eesti Statistika andmete ja *United Nations Comtrade*

Database andmete keskmise põhjal. Kirjeldatud andmebaaside keskmine karusnahast valmistatud toodetel ning toor- ja töödeldud karusnahkadel on 6 156 605 eurot. Karusloomakasvatusest ja loomakasvatuse abitegevusest saadav müügitulu võeti üksnes RIK andmebaasi andmetest, müügitulu kirjeldatud tegevusalade lõikes on 216 815 eurot. (vt lisa 5) Eesti Vabariigi karunahaaktsiisi seaduse kehtimise ajal rakendati karusloomadele, karusnahkadele ja sellest valmistatud toodetele 16% aktsiisimäära (Eesti Vabariigi karunahaaktsiisi seadus, 1992). Rakendades karusnahast valmistatud toodete ning toor- ja töödeldud karusnahkade saadud keskmisele 16% aktsiisimäära, oleks prognoositud aktsiisitulu 2016. aastal 985 057 eurot ning karusloomakasvatusest ja -aretusest ning loomakasvatuse abitegevusest prognoositud aktsiisitulu 34 690 eurot, kokku 1 019 747 eurot (vt lisa 5).

2016. aastal laekus aktsiisimaksudelt riigieelarvesse 970 506 000 eurot (Eesti Statistika, 2018b). Võrreldes prognoositud karunahaaktsiisilt laekuvat aktsiisitulu 2016. aastal riigieelarvesse laekunud alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri- ja pakendiaktsiisiga, oleks karunahaaktsiisilt laekuv aktsiisitulu suurem vaid pakendiaktsiisist, mille aktsiisitulu oli 142 031 eurot. Samas kaasneks karunahaaktsiisi taaskehtestamisega käibemaksu laekumise tõus, kuna käibemaks lisandub tootele peale aktsiisiga maksustamist.

Tabel 5. Alkoholi-, tubaka-, kütuse-, elektri- ja pakendiaktsiisi laekumine riigieelarvesse 2016. aastal (euro) (Eesti Statistika, 2018c; autori koostatud)

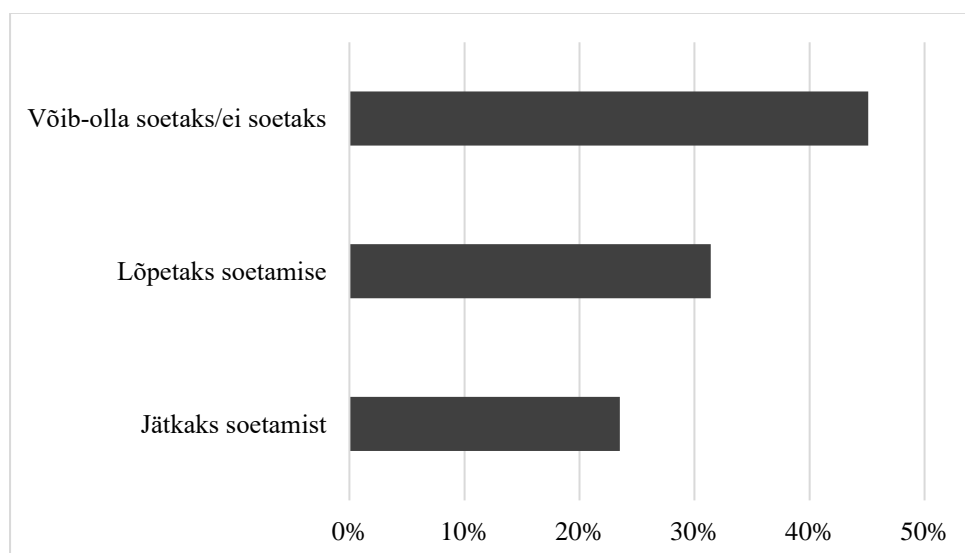
Aktsiisimaks	Laekumine
Alkoholiaktsiis	251 047 936
Tubakaaktsiis	190 359 094
Kütuseaktsiis	493 860 582
Elektriaktsiis	35 096 307
Pakendiaktsiis	142 031

Võrreldes prognoositud aktsiisitulu kehtivate aktsiisimaksu objektide alaliikidega (vt tabel 6), selgub, et karunahaaktsiisist laekuv aktsiisitulu oleks suurem vähemalt kaheksalt aktsiisiga maksustatavalt kaubalt laekuva aktsiisituluga 2016. aastal. Seega ei oleks karusnahk, karusloomad ja karusnahast valmistatud tooted kogu aktsiisikaupade lõikes väikseima aktsiisituluga aktsiisimaksu objektiks.

Tabel 6. Aktsiisiga maksustatavad kaubad ja nendelt laekunud aktsiis 2016. aastal (euro)
(Eesti Statistika, 2018b; autori koostatud)

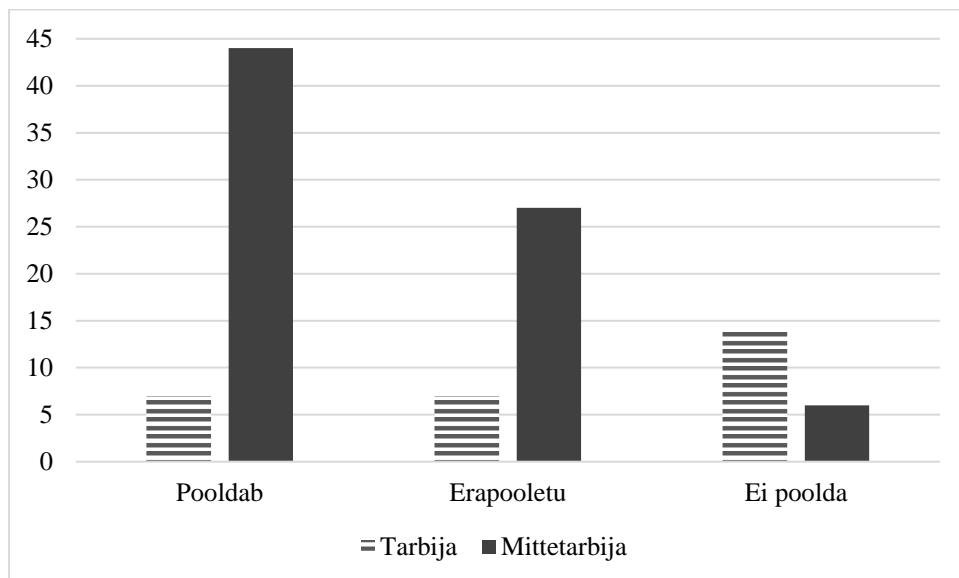
Aktsiisiga maksustatav kaup	Laekumine
Muu tubakatoode	442 006
Sigar	45 531
Vedelgaas	766 601
Raske kütteõli	357 154
Petrooleum	102 351
Biokütus	77 806
Lennukibensiin	44 029
Kerge kütteõli	1 688

Karusnahast valmistatud toodete tarbimiseelistuste välja selgitamiseks läbiviidud küsitlusega uuriti lisaks tarbimiseelistustele tarbijatelt, kas nad jätkaksid karusnahksete toodete tarbimist pärast karusnahaaktsiisi taaskehtestamist. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel, milles karusnahast valmistatud toodete maksumus enne käibemaksuga maksustamist suureneks 16%, jätkaks karusnahast valmistatud toodete soetamist 23,5% vastanutest, 31,4% lõpetaks karusnahast valmistatud toodete soetamise ning 45,1% vastasid küsimusele “võib-olla”. (vt joonis 4)

Joonis 4. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega kaasneva hinnatõusu mõju tarbimisele
(autori koostatud lisa 2 põhjal)

Analüüsidest üldist arvamust karusnahaaktsiisi taaskehtestamisest (vt joonis 5), oli pooldajaid veidi alla poole vastanutest ehk 48,6%, 32,4% vastanutest olid erapooletud ning 19% karusnahaaktsiisi taaskehtestamist ei pooldanud. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise pooldajaid, vastaseid ning erapooletuid vastajaid analüüsiti lisaks tarbijate ja mittetarbijate lõikes. Analüüsi tulemusena selgus, et karusnahksete toodete tarbijate seast ei pooldanud karusnahaaktsiisi taaskehtestamist 50%, 25% tarbijatest pooldas ning sama protsent tarbijaid jäi erapooletuks. Mittetarbijatest 7,8% karusnahaaktsiisi taaskehtestamist ei pooldanud, 57% pooldas ning erapooletuks jäi 35,1% vastanutest. Vastuste põhjal saab järeldada, et karusnahaaktsiisi taaskehtestamisele on enim vastu karusnahksete toodete tarbijad. (vt joonis 4 ja 5)

Joonis 5. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise pooldajate, erapooletute ja mittepooldajate arv tarbijate ja mittetarbijate lõikes (autori koostatud lisa 2 põhjal)

Karusnahast valmistatud toodete ning toor- ja töödeldud karusnahkade impordistatistika analüüsimisel selgus (vt tabel 3 ja 4), et aastast aastasse on kaupade import langenud. Sellest tulenevalt ilmneb oht, et karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel väheneb ka igal aastal karusnahaaktsiisilt laekuv tulu. Läbiviidud analüüsist selgus, et karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega suureneks maksutulu, samas ei ole selle otstarbekuse välja selgitamisel arvestatud karusnahaaktsiisi haldamisega kaasnevaid lisakulutusi.

Lähtuvalt eeltoodust soovitab lõputöö autor Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi elluviimisel enne aktsiiside rakendamist (sealhulgas karusnahaaktsiisi taaskehtestamist) selgitada välja aktsiiside haldamise kulud.

Kokkuvõtvalt selgus, et Eestis on nii karusloomakasvatusega tegelevaid kui ka karusnahast toodete müügi ja valmistamisega tegelevaid ettevõtjaid, kelle tegevusest saadavat või kasutatavat toodangut on võimalik karusnahaaktsiisiga maksustada. 16 protsendilise aktsiisimaksu rakendamisel oleks 2016. aastal prognoositud aktsiisitulu ca 1 miljon eurot. Võrreldes karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel prognoositud aktsiisitulu suurust aktsiisimaksude laekumisega 2016. aastal, oleks karusnahaaktsiisilt laekuv aktsiisitulu suurem vaid pakendiaktsiisilt laekunud aktsiisitulust. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel, mil naturaalsest karusnahast toodete hind suureneks enne käibemaksuga maksustamist 16%, lõpetaksid vastanutest pooled tarbijad karusnahksete toodete soetamise. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamist pooldasid peaaegu pooled vastanutest, kellest tarbijate ja mittetarbijate lõikes olid karusnahaaktsiisi taaskehtestamise vastu valdavalt karusnahksete toodete tarbijad.

KOKKUVÕTE

Naturaalset karusnahka on läbi aegade kasutatud kaitseks karmide ilmastikuolude eest. Kaasaegne tehnoloogia võimaldab tänapäeval kasutada alternatiive, mis on karusnahast toodetega võrreldes sama efektiivsed, kuid hinna poolest tarbijatele kättesaadavamad. Karusnahast kui varasemast esmatarbekaubast on kujunenud luksuskaup. Karusnaha ja aktsiisimaksu objektide ühiste tunnusjoonte olemasolu võimaldab käsitleda karusnahka kui aktsiisikaupa ning prognoosida karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu.

Lõputöö teema on aktuaalne, kuna ühiskonnaliikmete seas võetakse aina enam omaks karusnahavaba tarbimist. Mitmed Eesti moeettevõtjad ja disainerid on teatanud naturaalse karusnaha kasutamisest loobumisest, liitudes ülemaailmse karusnahavaba liikumisega. Kuigi 2017. aastal toimunud karusloomakasvatuse eelnõu lükati tagasi, annab ühiskonnaliikmete hoiak karusloomakasvatuse ja naturaalse karusnaha suhtes märku, et tegemist on kaubaga, mille tarbimist ja tootmist tuleks vähendada. Lõputöö uudsus seisnes selles, et kuna karusnahaaktsiis kehtis Eestis eelmise sajandi lõpus, siis andis lõputöö uut informatsiooni karusnahaaktsiisi taaskehtestamise tulemustest.

Lõputöö probleem seisneb selles, et Eestis on küll karusloomakasvatusega tegelevaid ettevõtjaid, kuid valdav osa nendest ekspordib oma toodangu. Lähtudes aktsiisi põhimõtetest, siis eksporditavat toodangut aktsiisiga ei maksustata. Seepärast oli oluline uurida, kui paljud ettevõtjad müüvad oma toodangu Eestis. Eesmärgiks oli välja selgitada karusnaha maksustamise ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise võimalikkus ning aktsiisitulu suurus karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel. Eesmärk saavutati läbi uurimisülesannete.

Esimeseks uurimisülesandeks oli analüüsida ja süstematiseerida karusnaha kui aktsiisikauba ja karusnahaaktsiisi teoreetilisi lähtekohti. Selgus, et naturaalsest karusnahast valmistatud tooted on aegade jooksul kujunenud esmatarbekaubast luksuskaubaks, muuhulgas olles kõrge hinna tõttu muutunud tarbijatele vähem kättesaadavamaks ja kahandades seeläbi ostmissagedust. Karusnahal ja sellest valmistatud toodetel on aktsiisikaupadele omased tunnused. Karusnaha tootmisel avaldub negatiivne välismõju

keskkonnale ning tarbimine võib ohustada tarbija tervist, mistõttu on olemas alus liigitamiseks naturaalselt karusnahka aktsiisimaksu objektiks. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamine on õigusaktide alusel võimalik, kuid eelmisel sajandil kehtinud karusnahaaktsiisi seadus vajab taaskehtestamise korral kaasajastamist.

Teiseks uurimisülesandeks oli analüüsida tarbijate tarbimiseelistusi ja ostmissagedust karusnahksete toodete osas ning sissetuleku ja karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbimisele. Naturaalsest karusnahast toodete tarbijate ja mittetarbijate sissetuleku analüüsimisel selgus, et tarbijate keskmine sissetulek oli võrreldes mittetarbijatega kõrgem. Tarbijatest soetasid enim vastanud karusnahast tooteid kord kümne või viie aasta jooksul. Saadud tulemuste põhjal saab järeldada, et karusnahast toodetel on olemas kaks lõputöö teoreetilises osas käsitletud luksuskaupadele omast tunnust, mis avalduvad kõrges nõudluse sissetulekuelastsuses ja harvas ostmissageduses. Karusnahast valmistatud toodete märgistusnõuete täidetavuse välja selgitamiseks viidi läbi vaatlus, mille tulemusena selgus, et karusnahast valmistatud toodete märgistusnõudeid ei täideta täielikult.

Kolmanda uurimisülesandena prognoositi karusnahaaktsiisi taaskehtestamisega kaasnevat aktsiisitulu suurust ning karusnahaaktsiisi taaskehtestamise mõju tarbimisele. Karusloomakasvatuse ning naturaalsest karusnahast valmistatud toodete müüjate ja tootjate 2016. aasta müügitulu, karusnahast toodete ning töötlemata ja töödeldud karusnahkade 2016. aasta impordistatistika analüüsimisel selgus, et prognoositav aktsiisitulu karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel oleks olnud 2016. aastal ca 1 miljon eurot. Üheks ohuks karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel on karusnaha ja sellest valmistatud toodete kahanev import. Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel lõpetaksid pooled küsitletud toodete tarbijad tarbimise ning kõikidest vastanutest peaaegu pooled pooldasid karusnahaaktsiisi taaskehtestamist.

Karusnahaaktsiisi taaskehtestamise otstarbekuses selgusele jõudmiseks teeb töö autor ettepaneku selgitada välja karusnahaaktsiisi administreerimiseks kuluvad halduskulud.

SUMMARY

Natural fur is a material that has been widely used throughout times as protection from harsh climate. Nowadays, however, modern technology allows people to use alternatives that are as effective as fur products but more affordable for consumers. Fur, which used to be a necessity good, has become a luxury good that is unreachable for many people due to its high price. The existence of common features of excise goods and fur products makes it possible to handle fur as an excise goods which further allows to prognosticate fur excise tax revenue in Estonia.

The graduation thesis, Restoration of the Excise on Fur in Estonia, is written in Estonian and consists of 63 pages, from which 14 are extras. 94 resources have been used to compile the thesis and all of them have been referred to.

The subject of the thesis is actual because many people in Estonian society have started to adopt and propagandize fur free consumption, based on the 2017 fur farming ban project and the accession of fur free politics by Estonian fashion entrepreneurs and designers.

The novelty of the thesis was based on the fact that it is known to the author of the thesis that there has not been any research done on the feasibility of restoring the fur excise on Estonia based on domestic and European Union legislation and the impact of it to Estonia by prognosticating fur excise revenue.

The problem of the thesis is that most of the fur products that have been produced in Estonia are exported, but based on the principles of excise taxes, exported goods can't be taxed.

The purpose of the thesis was to examine the expediency of restoration of fur excise in Estonia by prognosticating the fur excise tax revenue.

In the thesis, the author analysed and systemised theoretical starting points of fur and products made of fur as excise goods and consumer preferences of fur product consumption and the impact of restoration of fur excise to consumption. The author also analysed the

number of fur farmers, the manufacturers and sellers of fur and fur products in 2016. Fur excise tax revenue in 2016. was prognosticated based on the collected data. Prognosticated fur excise revenue was estimated at around 1 million euros when applying the 16% excise duty rate. Half of the questioned fur products' consumers would stop buying fur products if the fur excise would be restored. Also, consumers were the most against the restoration of fur excise. In general, half of all the people questioned were in favour of the restoration of fur excise in Estonia.

It is proposed by the author to further examine the administrative costs of fur excise to reach a conclusion whether it is beneficial for Estonia to reinstate fur excise or not.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

A&A Vesa, 2017. *Tips on how to choose a natural fur coat*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.vesa-furcoats.com/tips-on-how-to-choose-a-natural-fur-coat/> [Kasutatud 29.11.2017].

ACTAsia, 2014. *Report of Dog and Cat Fur Trade in China*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.bontvoordieren.nl/wp-content/uploads/2016/09/Honden-Kattenbont_ACTAsia_Dogs_Trust_2014-1.pdf [Kasutatud 10.10.2017].

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (2003) RT I, 16.06.2017, 3.

Alvarado, M., Conklin, F., Klick, M., Minor, J. & Nudelman, B., 2008. New Jersey. Rmt: Conklin, F., toim. *U.S. Master Sales and Use Tax Guide (2008)*. Chicago: CCH, pp. 1075-1088.

Amalthea OÜ, 2018. *Amalthea OÜ*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.facebook.com/AmaltheaFurAndFabrics?lst=1819669291%3A100001299950124%3A1522154706> [Kasutatud 27.03.2018].

Arney, D., Mõtte, M., Nutt, I., Piirsalu, P. & Taaler, L., 2016. *Lõpparuanne. Karusloomakasvatuse uuring*. Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut ning majandus- ja sotsiaalinstituut. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/2016/uuring-2016-karusloomakasvatus.pdf> [Kasutatud 25.09.2017].

Bennett, S., D., Cook, P., E., Jr., Michaelson, S., J. & Potter, C., L., Jr., 2008. Transactions Subject to Sales and Use Taxes and Other Related Taxes. Rmt: Minor, J., Rebman Jr., J & Wesley, G., toim-d. *Guidebook to Pennsylvania Taxes*. Chicago: CCH, pp. 127-210.

Bremer Umweltinstitut, 2015. *Report*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.furfreealliance.com/wp-content/uploads/2016/01/ToxicFur_Bremer-Umweltinstitut.pdf [Kasutatud 29.11.2017].

Bulsara, M. K., Phillips, M. R., Rumchev, K. B., Spickett, J. T. & Stick, S. M., 2002. Domestic exposure to formaldehyde significantly increases the risk of asthma in young children. *European Respiratory Journal* 2002, 20(2), pp. 403-408.

Caserta, K., 2008. *Luxury Good Demand. Bachelor's Thesis or Dissertation*. Boston: Boston College. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://dlib.bc.edu/islandora/object/bc-ir:102116> [Kasutatud 20.10.2017].

Cnossen, S., 2001. Tax Policy in the European Union: A Review of Issues and Options. *FinanzArchiv/Public Finance Analysis*, 58(4), pp. 466-558.

Cost Aide, 2017. *How Much Does The Most Expensive Fur Coat Cost?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://costaide.com/most-expensive-fur-coat-cost/> [Kasutatud 03.11.2017].

Coste-Maniere, I. & Ramchandani, M., 2017. To Fur or not to Fur: Sustainable Production and Consumption Within Animal-Based Luxury and Fashion Products. Rmt: S. S. Muthu, toim. *Textiles and Clothing Sustainability: Sustainable Fashion and Consumption*. Singapore: Springer, pp. 41-60.

Covrig, G., 2013. Actuality and Perspectives in Excise Duties Field. *Contemporary Readings in Law & Social Justice*, 5(2), pp. 682-688.

Eesti Entsüklopeedia, 2011. *Eesti Karusloomakasvatajate Aretusühing*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_karusloomakasvatajate_aretus%C3%BChing [Kasutatud 14.03.2018].

Eesti Karusnahaliit, 2017. *Uuring: Eestimaalaste hinnangul peaks karusloomakasvatus olema Eestis lubatud ka tulevikus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.furs.ee/uuring-eestimaalaste-hinnangul-peaks-karusloomakasvatus-olema-eestis-lubatud-ka-tulevikus/> [Kasutatud 04.01.2018].

Eesti Karusnahaliit, 2018. *Liikmed/Members*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.furs.ee/liikmedmembers/> [Kasutatud 17.01.2017].

Eesti Karusloomakasvatajate Aretusühing, 2018. *Liikmed*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.efba.ee/liikmed/> [Kasutatud 17.01.2017].

Eesti Keele Instituut, 2017. *Karusnahk*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=karusnahk&F=M> [Kasutatud 23.09.2017].

Eesti Statistika, 2018a. *Kaupade eksport ja import kaubakoodi (KN 4-kohaline kood) ja riigi järgi*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=VK200&lang=2> [Kasutatud 27.04.2018].

Eesti Statistika, 2018b. *Riigieelarvesse laekunud maksud, kuu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/53709> [Kasutatud 30.03.2018].

Eesti Statistika, 2018c. *Riigieelarvesse laekunud maksud, kuu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RR027&lang=2> [Kasutatud 30.03.2018].

Eesti Tollitariifistik, 2017. *Grupp 43. Karusnahk, tehiskarusnahk; nendest valmistatud tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/sites/default/files/ett/g43.pdf> [Kasutatud 06.12.2017].

Eesti Tollitariifistik, 2018. *Vahetuskursi päring*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://apps.emta.ee/arctictariff-public-web/#!/taric/duty/exchangerates?mu=USD&ds=14.03.2018&de=14.03.2018&l=et> [Kasutatud 30.03.2018].

Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus (1990) RT 1990, 2, 26.

Eesti Vabariigi karusnahaaktsiisi seadus (1992) RT 1991, 40, 492.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, 1991. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu stenogramm XII koosseis, 52. istungjärk, 3. istung. *Stenogramm*.

Elu24, 2015. *Uuring: Suhtumine karusnahka jagab eesti naised pooleks, pooldajaid on pisut enam*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://elu24.postimees.ee/3387685/uuring-suhtumine-karusnahka-jagab-eesti-naised-pooleks-pooldajaid-on-pisut-enam> [Kasutatud 04.01.2018].

Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2008/118/EÜ, 16. detsember 2008, *mis käsitleb aktsiisi üldist korda ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 92/12/EMÜ*.

Euroopa Liidu Nõukogu määrus (EÜ) nr 1099/2009, 24. september 2009, *loomade kaitse kohta surmamisel*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/29/EÜ, 11. mai 2005, *mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (eabausate kaubandustavade direktiiv)*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1007/2009, 16. september 2009, *hülgetoodetega kauplemise kohta*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1007/2011, 27. september 2011, *tekstiilkiudude nimetuste ja tekstiiltoodete kiukoostise märgistamise ja tähistamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 73/44/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 96/73/EÜ ja 2008/121/EÜ*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1143/2014, 22. oktoober 2014, *looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1532/2007, 11. detsember 2007, *millega keelatakse kassi ja koera karusnahkade ning neid karusnahku sisaldavate toodete turuleviimine ja ühendusse import või ühendusest eksport*.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1152/2003/EÜ, 16. juuni 2003, *aktsiisiga maksustatava kauba liikumise ja jälgimise arvutistamise kohta*.

Fur Free Alliance, 2017. *Mislabelled and Misleading: Fur Labelling Problems in the EU Market*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.furfreealliance.com/wp-content/uploads/2017/09/MislabelledMisleading_Fur-Labelling-Problems-in-the-EU-Market.pdf [Kasutatud 29.11.2017].

Fur Free Retailer, 2017. *The Future of Fashion*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://furfreeretailer.com/> [Kasutatud 29.11.2017].

Gil, T., 2017. Retail – Clothing Sales Tax. *Wolters Kluwer*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.salestax.com/blog/retail-clothing-sales-tax/> [Kasutatud 07.12.2017].

Harjo, S., 2013. Karjaküla karusloomafarmi argipäev: voolav virts ja põgenevad naaritsad. *Õhtuleht*, 27. aprill. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.oh tuleht.ee/518749/karjakula-karusloomafarmi-argipaev-voolav-virts-ja-pogenevad-naaritsad> [Kasutatud 29.11.2017].

Ilveta OÜ, 2018a. *Meist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://softgold.ee/et/meist/> [Kasutatud 16.01.2018].

Ilveta OÜ, 2018b. *Meist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://infur.ee/meist/> [Kasutatud 16.01.2018].

Ipsos MORI, 1997. *Attitudes Towards Fur*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/attitudes-towards-fur> [Kasutatud 16.01.2018].

Jõgi, O., 2014. *Luksuskaupade jaotusstrateegia kujunemist mõjutavad faktorid Eesti ettevõtete näitel*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Keskkonnaministeerium, 2017. *Euroopa Liidu ühtne võõrliikide nimekiri*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.envir.ee/et/EL_voorliigid [Kasutatud 08.11.2017].

Keskkonnaminister, 2004. *Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri. Määrus. RTL 2004, 134, 2076*.

Landing, E., 2017. *Euroopa naaritsa (mustela lutreola) reintrodutseerimise edukus maailmas ja Eestis*. Bakalaureusetöö. Tartu: Eesti Maaülikool.

Lehis, L., 2007. Aktsiiside olemusest, ajaloost ja põhimõtetest. *maksumaksja*, nr 6/7, lk 40-43.

Lehis, L., 2012. *Maksuõigus*. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Tallinn: Juura.

Lillepuu, L., 2014. *E-sigareti maksustamise vajalikkus Eestis*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Lind, K., 2006. *Käibemaks kui üldine tarbimismaks ning selle rakendamine sisendkäibemaksu mahaarvamise kaudu*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Lindante OÜ, 2017. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.lindante.ee/tooted/> [Kasutatud 29.11.2017].

Lindante OÜ, 2018a. *Linda-karusnahk, lambanahk, köösner & kindad*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.lindante.ee/> [Kasutatud 16.01.2018].

Lindante OÜ, 2018b. *Tooted*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.lindante.ee/tooted/> [Kasutatud 27.03.2018].

Loomus, 2017. *Uuring: Eesti inimesed ei poolda karusloomafarme ja metsloomadega tsirkuseid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://loomus.ee/uuring-eesti-inimesed-ei-poolda-karusloomafarme-ja-metsloomadega-tsirkuseid/> [Kasutatud 04.01.2018].

Maaleht, 2017. *Uuring: Eestimaalaste hinnangul peaks karusloomakasvatust olema Eestis lubatud ka tulevikus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/uuring-eestimaalaste-hinnangul-peak->

karusloomakasvatus-olema-eestis-lubatud-ka-tulevikus?id=77863332 [Kasutatud 01.01.2018].

Majandus- ja kommunikatsiooniminister, 2004. *Jalatsite märgistamise nõuded¹. Määrus. RT I, 17.01.2014, 19.*

Majandusminister, 2004. *Rõivaste ja tekstiiltoodete märgistamise nõuded¹. Määrus. RT I, 04.05.2012, 3.*

Maksu- ja Tolliamet, 2017. *SADHES*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisid-vara-hasartmang/sadhes> [Kasutatud 01.12.2017].

Mariina P.L OÜ, 2018. *Avaleht*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.karusnahad.ee/et> [Kasutatud 22.03.2018].

McCarten, W., J. & Stotsky, J., 1995. Excise Taxes. Rmt: P. Shome, toim. *Tax Policy Handbook*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, pp. 100-117.

Melchior, M., R., 2015. Fur- An Issue of Life and Death. *Fashion Theory: The Journal Of Dress, Body & Culture*, 19 (4), p. 483-490.

Miller, E., 1975. Status Goods and Luxury Taxes. *American Journal Of Economics & Sociology*, 34(2), pp. 141-154.

Minnesota Department of Revenue, 2017a. *Clothing. Sales Tax Fact Sheet 105*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.revenue.state.mn.us/businesses/sut/factsheets/FS105.pdf> [Kasutatud 14.11.2017].

Minnesota Department of Revenue, 2017b. *Minnesota Sales and Use Tax*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.revenue.state.mn.us/Forms_and_Instructions/sales_tax_booklet.pdf [Kasutatud 30.11.2017].

Moens, G. & Trone, J., 2010. Removal of Taxation Barriers to Trade. Rmt: *Commercial Law of the European Union*. Netherlands: Springer, pp. 229-246.

Mõtte, M. & Piirsalu, P., 2016. Karusloomakasvatuse potentsiaal on avamata. *Põllumeheteataja*, nr 8, lk 38-41.

OÜ Rademar, 2017. *Joped*. [Võrgumaterjal] Leitav:

<http://www.rademar.ee/tooted/naised/naiste-vabaaja-riided/naiste-joped/?filters=order-price-desc> [Kasutatud 29.11.2017].

OÜ Va-Len, 2018. *Karusnaha Maailm. Photos*. [Võrgumaterjal] Leitav:

https://www.facebook.com/pg/KarusnahaMaailm/photos/?ref=page_internal [Kasutatud 27.03.2018].

Phau, I. & Prendergast, G., 2000. Consuming luxury brands: The relevance of the 'Rarity Principle'. *Journal of Brand Management*, 8(2), pp. 122-138.

Popeangă, V. N., Țarcă, N., Udrică, M. & Vătuțiu, T., 2010. The Use of the Emcs Business Web Application for Monitoring the Movement of Excise Goods within the European Community. *Annals of the University of Petrosani Economics*, 10(4), pp. 363-374.

Prooses, M., 2017. Maailma üks suurimaid veebipoode liitus karusnahavaba programmiga. *Postimees*, 20. september. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://lemmik.postimees.ee/4249365/maailma-uks-suurimaid-veebipoode-liitus-karusnahavaba-programmiga> [Kasutatud 04.12.2017].

Põllumajandusminister, 2015. *Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta. Määrus. RT I 2010, 64, 471.*

Rahandusminister, 2006. *Alkoholi ja tubakatoodete maksumärkide kujundus, tubakatoodete maksumärkide liigid, maksumärkide väljastamise, nendest loobumise ning tubakatoodete maksumärkide lähetamise kord, maksumärkide saatelehe vorm ja selle täitmise kord. Määrus. RT I, 21.10.2016, 7.*

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2018a. *Detailpäring*. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://ariregister.rik.ee/detailparing.py?lang=est> [Kasutatud 20.03.2018].

Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2018b. *Klassifikaatori otsing*. [Võrgumaterjal]

Leitav: <https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klassifikaatorOtsing.jsp> [Kasutatud 20.03.2018].

Riigi Teataja, 2017. [Võrgumaterjal] Leitav:

https://www.riigiteataja.ee/otsingu_tulemus.html?sakk=kehtivad&otsisona=aktsiis [Kasutatud 04.12.2017].

Riza, L. & Sher, N., 2015. Why Should We Not Protest For Consumption Tax Reduction?. *Loyola Of Los Angeles International & Comparative Law Review*, 36(3), p. 383-411.

Sarjas, A., 2012. Küülikukasvataval on alati liha laual. *Maaleht*, 10. jaanuar.

[Võrgumaterjal] Leitav:

<http://maaleht.delfi.ee/news/maamajandus/uudised/kuulikukasvataval-on-liha-alati-laual?id=63846088> [Kasutatud 03.11.2017].

Saarte Hääl, 2016. *Tarbijad kutsuvad boikoteerima karusnahatootjate petitsioonile allakirjutanute toodangut.* [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.saartehaal.ee/2016/07/28/tarbijad-kutsuvad-boikoteerima-karusnahatootjate-petitsioonile-allakirjutanute-toodangut/> [Kasutatud 04.01.2018].

Saga Furs, 2017. *About Us.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.sagafurs.com/our-company/> [Kasutatud 06.12.2017].

Skov, L., 2005. The Return of the Fur Coat: A Commodity Chain Perspective. *Current Sociology*, 53 (1), pp. 9-32.

Taaler, L., 2013. Karusloom ja karusnahk Euroopas. *Maaleht*, 12. detsember.

[Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:132886/173588/page/13> [Kasutatud 14.10.2017].

Tallinna Tehnikakõrgkool, 2017. *Nahkade töötlemine. Omadused.* [Võrgumaterjal] Leitav: http://ekool.ttk.ee/pluginfile.php/25416/mod_resource/content/0/Nahkade_toeotlemine._Omadused.pdf [Kasutatud 14.10.2017].

Tammert, P., 2002. *Maksundus.* Tallinn: Aimwell.

Tartu Ülikool, 2018. *Kaduvate liikide kannul. Infomaterjal.* [Võrgumaterjal] Leitav: http://www.natmuseum.ut.ee/sites/loodusmuuseum/files/pildid/Kaduvate_liikide_kannul_EST%20.pdf [Kasutatud 25.04.2018].

TatSem OÜ, 2018. *Pealeht.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.tatsem.com/index.php/ee/> [Kasutatud 22.03.2018].

Ulrich, P., J., 2010. Gross Receipts Taxes in New Jersey: As Rare as an Uncongested Highway. *Journal Of State Taxation*, 28 (4), pp. 29-32.

United Nations, 2018. *UN Comtrade Database*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://comtrade.un.org/data/> [Kasutatud 10.01.2018].

Vabariigi Valitsus, 2015. *Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015-2019*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/aktiklisa/3030/6201/5006/231klisa.pdf> [Kasutatud 11.04.2018].

Valdsalu, M., 2016. Kas karusnahatööstus on jätkusuutlik? *Postimees*, 8. august. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://lemmik.postimees.ee/3792039/kas-karusnahatoostus-on-jatkusuutlik> [Kasutatud 29.11.2017].

Vanamb, K., K., 2016. Zooloog kutsub üles andma allkirja karusloomafarmide vastu. *Postimees*, 19. august. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://lemmik.postimees.ee/3806391/zooloog-kutsub-ules-andma-allkirja-karusloomafarmide-vastu> [Kasutatud 29.11.2017].

Välja, M., 2014. *Investeeringimine luksuskaupu tootvate ettevõtete aktsiatesse*. Bakalaureusetöö, Tartu: Tartu Ülikool.

Wright, K., K., 2011. The Unintended Consequences of Gross Receipts "Taxes". *Tax Lawyer*, 64(4), p. 901-937.

Lisa 1. Naturaalsest karusnahast kasukate ja talvejopede hinnavõrdlus ning keskmine toote hind

Hinnavõrdlus on koostatud Linda ja Rademar veebikaupluste andmete põhjal.

Tabel. Hinnavõrdlus (euro) (Lindante OÜ, 2017; Rademar OÜ, 2017; autori koostatud)

Kauplus	Toote hind	Toote hind (euro)	Toote hind (euro)	Toote hind (euro)	Toote hind (euro)	Keskmine (euro)
Linda	3 500.00	3 000.00	2 700.00	2 600.00	2 600.00	2 880.00
Rademar	329.95	329.95	299.95	299.95	289.95	309.95

Lisa 2. Küsitlus karusnahksete toodete tarbimisest, arvamus karusnahaaktsiisi taaskehtestamisest

Link küsitlusele:

https://docs.google.com/forms/d/17Ym6MYZ59YjLhouXgGVj4nXGMgmrHcRJBX_QxK8c938/edit

Tere!

Olen Sisekaitseakadeemia Finantskolledži III kursuse kadett ning kirjutan lõputööd karusnahaaktsiisi taaskehtestamise teemal, milles uurin muuhulgas karusnahast valmistatud toodete tarbimiseelistusi. Et saaksin oma idee edukalt ellu viia, palun Teil täita käesolev anonüümne küsitlus. Küsimusi on kokku seitse, lisaks on teretulnud igasugused teemaga seonduvad kommentaarid ja arvamus, mida saab soovi korral kirjutada kommentaaride lahtrisse.

Täna Teid aja ja tähelepanu eest!

Lugupidamisega

Merily Jaanson

1. Sugu.
2. Kas tarbite naturaalsest karusnahast valmistatud tooteid?
3. Kui tihti soetate naturaalsest karusnahast valmistatud tooteid? *Kui vastasite eelmisele küsimusele eitavalt, siis liikuge 6. küsimuse juurde. Kogemuste ja kokkupuute põhjal võite vastata ka 4. küsimusele.*
4. Kas karusnahast valmistatud rõivaste müügikohas on Teile kättesaadav olnud informatsioon materjali liigi kohta, millest rõivaese on valmistatud? Materjali liigi all mõeldakse kas naturaalselt või tehiskarusnahka, milles naturaalse karusnaha puhul on tootele märgitud lisaks loomaliik. Informatsioon võib olla esitatud näiteks tootemärgistusel või müügi pakendil.

5. Kas jätkaksite karusnahast valmistatud toodete soetamist kui karusnahaaktsiisi taaskehtestataks? (Toodete maksumus enne käibemaksuga maksustamist suureneks 16% võrra)

6. Milline on Teie arvamus karusnahaaktsiisi taaskehtestamisest? (Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel kuuluksid aktsiisiga maksustamisele karusloomad, karusnahk ja sellest valmistatud tooted 16% maksumääraga)

7. Millisesse alljärgnevasse vahemikku jääb Teie netosissetulek kuus? *Vastustest saadava informatsiooni põhjal uuritakse seost sissetuleku ja karusnahast valmistatud toodete tarbimise vahel.*

Küsitluse vastused on koondatud tabelisse, mille päises on küsimuste numbrid.

Tabel. Küsimustiku vastused (autori koostatud)

	1	2	3	4	5	6	7
1	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
2	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
3	Naine	Ei				Erapooletu	500-1000 eurot
4	Mees	Jah	1 kord aastas	Jah	Võib-olla	Ei poolda	Üle 2000 euro
5	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
6	Naine	Jah	Kord 10 aasta jooksul	Jah	Ei	Pooldan	100-500 eurot
7	Naine	Ei				Pooldan	1500-2000 eurot
8	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
9	Naine	Jah	Rohkem kui 1 korra aastas	Ei	Jah	Erapooletu	500-1000 eurot
10	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Pooldan	1000-1500 eurot
11	Mees	Ei	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Pooldan	500-1000 eurot
12	Naine	Ei				Pooldan	Sissetulek puudub
13	Naine	Ei				Erapooletu	500-1000 eurot
14	Naine	Ei				Erapooletu	500-1000 eurot
15	Naine	Ei				Erapooletu	100-500 eurot
16	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
17	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Ei poolda	1000-1500 eurot
18	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei		Pooldan	1000-1500 eurot
19	Naine	Ei				Ei poolda	500-1000 eurot
20	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Pooldan	500-1000 eurot
21	Naine	Ei		Ei	Võib-olla	Erapooletu	100-500 eurot
22	Naine	Ei		Ei		Pooldan	500-1000 eurot
23	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Jah	Erapooletu	1000-1500 eurot
24	Naine	Ei				Erapooletu	500-1000 eurot
25	Naine	Ei				Erapooletu	1000-1500 eurot
26	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei		Erapooletu	Sissetulek puudub
27	Mees	Ei	1 kord aastas	Ei	Jah	Erapooletu	1000-1500 eurot

28	Naine	Ei				Ei poolda	1000-1500 eurot
29	Naine	Ei		Ei	Ei	Pooldan	100-500 eurot
30	Mees	Jah	Rohkem kui 1 korra aastas	Jah	Jah	Ei poolda	1000-1500 eurot
31	Naine	Ei		Ei	Võib-olla	Pooldan	1000-1500 eurot
32	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Jah	Pooldan	1000-1500 eurot
33	Mees	Ei		Ei	Ei	Pooldan	100-500 eurot
34	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
35	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
36	Mees	Jah	1 kord aastas	Jah	Jah	Ei poolda	Kuni 100 eurot
37	Naine	Jah	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Ei	Pooldan	100-500 eurot
38	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
39	Naine	Ei				Erapooletu	Sissetulek puudub
40	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
41	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Jah	Erapooletu	500-1000 eurot
42	Naine	Ei		Jah	Ei	Erapooletu	500-1000 eurot
43	Naine	Jah	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Ei poolda	500-1000 eurot
44	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
45	Naine	Jah	Rohkem kui 1 korra aasta	Ei	Võib-olla	Erapooletu	500-1000 eurot
46	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul			Pooldan	100-500 eurot
47	Mees	Ei				Pooldan	1000-1500 eurot
48	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Ei	Erapooletu	1000-1500 eurot
49	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei		Ei poolda	100-500 eurot
50	Naine	Ei				Erapooletu	1500-2000 eurot
51	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
52	Mees	Jah	1 kord aastas	Ei	Võib-olla	Ei poolda	1000-1500 eurot
53	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Ei	Pooldan	100-500 eurot
54	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
55	Mees	Jah	Rohkem kui 1 korra aasta	Jah	Jah	Ei poolda	1500-2000 eurot
56	Naine	Ei		Ei		Pooldan	100-500 eurot
57	Mees	Jah	Rohkem kui 1 korra aasta	Jah	Jah	Ei poolda	Üle 2000 euro
58	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Pooldan	100-500 eurot
59	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
60	Naine	Ei		Ei	Ei	Pooldan	500-1000 eurot
61	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Jah	Pooldan	500-1000 eurot
62	Mees	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Ei poolda	100-500 eurot
63	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
64	Mees	Jah	1 kord aastas	Jah	Ei	Ei poolda	1500-2000 eurot
65	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
66	Naine	Ei	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Ei	Pooldan	100-500 eurot
67	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Jah	Ei	Erapooletu	100-500 eurot
68	Mees	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Ei poolda	1500-2000 eurot
69	Mees	Ei				Erapooletu	100-500 eurot
70	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
71	Naine	Ei		Ei		Erapooletu	500-1000 eurot
72	Mees	Ei		Ei		Erapooletu	1500-2000 eurot
73	Mees	Ei				Ei poolda	Sissetulek puudub
74	Naine	Ei				Pooldan	Sissetulek puudub
75	Naine	Ei			Ei	Pooldan	Sissetulek puudub
76	Naine	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Ei poolda	100-500 eurot

77	Mees	Ei				Pooldan	100-500 eurot
78	Naine	Ei				Pooldan	Kuni 100 eurot
79	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Jah	Ei	Erapooletu	500-1000 eurot
80	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
81	Naine	Ei		Ei	Võib-olla	Erapooletu	500-1000 eurot
82	Mees	Jah	Rohkem kui 1 korra aasta	Jah	Jah	Ei poolda	1500-2000 eurot
83	Naine	Ei		Jah	Ei	Pooldan	500-1000 eurot
84	Mees	Ei				Pooldan	Üle 2000 euro
85	Naine	Jah	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Ei	Pooldan	500-1000 eurot
86	Mees	Ei				Erapooletu	500-1000 eurot
87	Naine	Ei				Erapooletu	100-500 eurot
88	Mees	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Erapooletu	Üle 2000 euro
89	Naine	Jah	Kord 10 aasta jooksul		Võib-olla	Pooldan	Kuni 100 eurot
90	Mees	Ei				Erapooletu	Üle 2000 euro
91	Mees	Ei				Ei poolda	1500-2000 eurot
92	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Pooldan	500-1000 eurot
93	Naine	Ei				Pooldan	100-500 eurot
94	Naine	Ei				Erapooletu	100-500 eurot
95	Naine	Ei				Pooldan	500-1000 eurot
96	Mees	Jah	1 kord aastas	Jah	Jah	Ei poolda	1500-2000 eurot
97	Mees	Ei		Ei	Ei	Pooldan	500-1000 eurot
98	Mees	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Erapooletu	1000-1500 eurot
99	Naine	Jah	Kord 5 aasta jooksul	Jah	Võib-olla	Erapooletu	500-1000 eurot
100	Mees	Ei	Kord 10 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Erapooletu	1500-2000 eurot
101	Naine	Ei				Erapooletu	Sissetulek puudub
102	Mees	Jah	1 kord aastas	Jah	Võib-olla	Ei poolda	1000-1500 eurot
103	Mees	Ei	Kord 5 aasta jooksul	Ei	Võib-olla	Erapooletu	1000-1500 eurot
104	Naine	Ei				Erapooletu	Sissetulek puudub
105	Mees	Ei		Ei		Pooldan	Sissetulek puudub

Lisa 3. Eesti Karusnahaliidu ja Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühingu liikmed 2018. aastal 10. jaanuari seisuga

Eestis koondab karusloomakasvatusega ning sellega seonduva valdkonnaga tegelevaid juriidilisi isikuid mittetulundusühing Eesti Karusnahaliit. Ühingu liikmeteks on 2018. aasta 10. jaanuari seisuga kuus ettevõtjat (Eesti Karusnahaliit, 2018):

- Esträv Grupp OÜ;
- Bertula & Jakobi OÜ;
- Skineks OÜ;
- Midlanta OÜ;
- Lindante OÜ;
- R&R Kapital OÜ.

Lisaks MTÜ Eesti Karusnahaliidule ühendab Eesti karusloomakasvatavaid Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing (Eesti Entsüklopeedia, 2011). Ühingu liikmed jagunevad tšintšilja-, küüliku-, rebase ja mingi kasvatavateks ning neid on 2018. aasta 10. jaanuari seisuga kokku 19 (Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing, 2018). Tšintšiljakasvatavaid on kümme (Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing, 2018):

- OÜ Tammine;
- FIE Enn Värton;
- Kurna OÜ;
- FIE Arved Rein;
- FIE Külli Kersten;
- Maia Parts;
- Afrtifelx OÜ;
- Küniniidu talu;
- Rudolfi farm OÜ;
- FIE Neeme Saar.

Küülikukasvatavad on viis (Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing, 2018):

- Janika Roops;

- OÜ Kadrani P.H;
- Meelis Pärn;
- Marike Kirs;
- Meida Lepiste.

Rebase ja mingi kasvatajaid on neli (Eesti Karusloomakasvatajate Aretusühing, 2018):

- AS Balti Karusnahk;
- Nuckö Farm OÜ;
- Rooküla Esimene OÜ;
- Foximoor OÜ.

Lisa 4. Karusloomakasvatuse ning karusnaha ja sellest valmistatud toodete müügiga tegelevad ettevõtjad ja nende müügitulu 2016. aastal

RIK andmebaasist kogutud andmed on koondatud tabelisse (vt tabel). RIK andmebaasist koguti esmalt andmeid Eesti juriidilistest isikutest karusloomakasvatajate kohta (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2018a). Ettevõtjad tegutsevad erinevate klassifikaatorite alusel (Registrite ja Infosüsteemide Keskus, 2018b). Karusloomakasvatus ja -aretus, Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori (edaspidi tegevusala) koodiga 01499, kuulub tegevusaladest muu loomakasvatuse alla. Muu loomakasvatuse hulka, mis hõlmab ka karusnaha tootmist kasvandustes, kuulub veel näiteks maismaalimuste farmide tegevus, lemmikloomade kasvatus ja aretus, siidiussikasvatus ja paljud muud.

2018. aasta 16. jaanuari seisuga oli tegevusalale koodiga 01499 registreeritud kokku 173 juriidilist isikut, nendest üks oli aktsiaselts ning 95 olid osaühingud. Aktsiaseltsist tegeleb karusloomade kasvatuslega AS Balti Karusnahk, kelle müügitulu oli 2016. aastal 1 972 080 eurot. Kogu AS Balti Karusnaha karusloomakasvatusest saadav toodang eksporditi. 95st kirjeldatud tegevusalal registreeritud osaühingust tegeleb karusloomakasvatuse ja aretuslega ettevõtjate poolt esitatud majandusaasta aruannete põhjal 28 osaühingut: Artiflex OÜ, Annikafarm OÜ, Arctic Fox OÜ, Farmstone OÜ, Eesti Küülik OÜ, Nordic Rabbit OÜ, Liiva Farm OÜ, Microfox OÜ, Nüpli Talu OÜ, Metsküla Küülikukasvatus OÜ, OÜ Rehe Farm, OÜ Muriell, OÜ Ehala Grupp, Estonian Fur Farm OÜ, Rooküla Esimene OÜ, OÜ Võsu Farm, Tammine OÜ, Rudolfi Farm OÜ, Furrex OÜ, Karite Pluss OÜ, Jaanma OÜ, OÜ Dimetar, OÜ ChinEst, OÜ Villak, Kurna OÜ, Nuckö Farm OÜ ja Foximoor OÜ.

Nendest kaheksal osaühingul on karusloomakasvatus ja -aretus kõrvaltegevusalaks ning 20 osaühingul põhitegevusalaks. 28st osaühingust 11 ekspordisid 2016. aastal kogu toodangu Euroopa Liidu riikidesse, peamiselt Taani ja Soome. Eksporditud kaupade väärtus AS Balti Karusnaha ja osaühingute müügitulude põhjal oli 2016. aastal 2 267 987 eurot. Ülejäänud osaühingute müügitulu, kes ei olnud majandusaasta aruannetes märkinud saadud toodangu ekspordimist, oli 2016. aastal kokku 119 081 eurot.

Tegevusalal “loomakasvatuse abitegevus“, tegevusala koodiga 01621, oli registreeritud üks ettevõtte, Esträv Grupp OÜ. Kuigi tegevusalaks on märgitud loomakasvatuse abitegevus, on ettevõtja põhitegevus tegevusaruande põhjal karusnahkade töötlemine Soomes. 2016. aastal oli kirjeldatud ettevõtte müügitulu kokku 1 023 049 eurot, millest müügitulu Eestis moodustas 97 734 eurot ning 925 315 eurone müügitulu Soomes.

Toor- ja parknaha hulgimüügiga tegelevatest ettevõtjatest, kes on registreeritud tegevusala koodiga 46241, tegeleb otseselt toor- ja parkkarusnahkade müügiga kuus osühingut: Fur Finland OÜ, OÜ Ecoline, OÜ LinkEst, Redonia OÜ, OÜ Realstone ja Star Fur OÜ. Kirjeldatud ettevõtjatest kolm eksportisid oma toodangu, OÜ Ecoline täielikult, Redonia OÜ 88 715 eurosest müügitulust moodustas 330 eurot ning OÜ LinkEst müük Eestis moodustas 22 072 eurot kogu müügitulust. Kokku oli toor- ja parkkarusnahkade müügiga tegelevate ettevõtjate müügitulu Eestis 2016. aastal 1 810 452 eurot.

Karusloomanahkade kokkuostmise ja edasimüümisega tegeleb üks osühing, kelleks on Revii OÜ. Kirjeldatud ettevõtte on registreeritud tegevusala koodi alla 46191, mis tähistab mitmesuguste erinevate kaupade vahendamist. 2015. aastal oli ettevõtte müügitulu 200 eurot, andmed 2016. aasta seisuga puuduvad.

Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad) kuulub tegevusalkoodi 14201 alla. Tegevusala hõlmab karusnahast rõivaste, rõivalisandite, karusnahatükkidest toodete toomist ja muude mitmesuguste karusnahast valmistatud toodete (näiteks istmepatjade) tootmist. Kirjeldatud tegevusala koodiga oli registreeritud kokku 26 juriidilist isikut, kellest 25 oli karusnahatoodete tootmine põhitegevusalaks. Registreeritud juriidilistest isikutest seitse olid füüsilisest isikust ettevõtjad ning 18 osühingud.

18 osühingust 13 olid andmete kogumise ajaks esitanud majandusaasta aruanded ning need osühingud on järgnevad: OÜ Aileeneker, OÜ Kasuksepp, Furmanto OÜ, Gabona Fulla OÜ, Andrea OÜ, Erjak OÜ, Ilmerin OÜ, ArusFur OÜ, OÜ Koorti Kõosneritööd, OÜ Ostergaard ja Joost, OÜ Narvanirk, OÜ PrestigeLux ja OÜ Tiiu Kaju nahatööd. Osühingutest kuus tegeleb tegevusaruannete põhjal karusnahatoodete õmblemisega ning tellija materjalidest karusnahksete toodete valmistamisega. 2016. aastal oli ettevõtjate müügitulu kokku 193 371 eurot, mille sisse ei arvestatud OÜ Ostergaard ja Joosti müügitulust 1827 eurot, kuna selle moodustas karusnahatoodete müük Taani.

Tegevusala koodi 14191 alla kuulub erinevatest materjalidest peakatete valmistamine, sealhulgas karusnahast mütside ja peakatete valmistamine. Naturaalsest karusnahast mütsed ja peakatted valmistab Eestis Dikla OÜ, kelle müügitulu 2016. aastal oli kokku 49 057 eurot. Sellest 12 212 eurot moodustas karusnahast mütside ja peakatete müük spetsialiseeritud kauplustes ning 36 845 eurot kirjeldatud toodete jaemüük spetsialiseerimata kauplustes.

Kuna RIK andmebaasis puudub üksnes naturaalsest karusnahast valmistatud toodete müüki hõlmav tegevusala ja sellele vastav kood, siis kasutati karusnahast toodete müügiga tegelevate ettevõtjate minimaalse arvu välja selgitamiseks Google otsingumootorit ning seejärel koguti andmeid RIK andmebaasist. Tegevusala kood 47711 tähistab rõivaste jaemüüki spetsialiseeritud kauplustes, mille alla kuulub lisaks rõivaste, peakatete ja rõivalisandite jaemüügile ka karusnahatoodete jaemüük. Otsingu tulemusena selgus karusnahatoodete jaemüüjaid kaks ning need olid Midlanta OÜ ja Pelsmar OÜ, kelle müügitulu 2016. aastal oli kokku 884 885 eurot.

Järgmine karusnahast valmistatud toodete müüki hõlmav tegevusala on jalatsite ja nahktoodete jaemüük, tegevusala koodiga 47721. Kirjeldatud tegevusalal oli karusnahatoodete müügiga tegelevaid ettevõtjaid samuti kaks ning nendeks olid OÜ Ilveta ja R&R Kapital OÜ. OÜ Ilveta eksportis 2016. aastal 191 312 euro väärtuses kaupu. Mõlema ettevõtte müügitulu kokku oli 2016. aastal 599 113 eurot.

Muude tarbeesemete ja kodutarvete paranduse tegevusalale, koodiga 95291, oli registreeritud kaks osäühingut, Mariina P.L OÜ ja TatSem OÜ. Osäühingu Mariina P.L tegevusaruande põhjal on ettevõtja põhitegevusalaks karusnahatoodete ja muude tarbeesemete parandus. Kodulehel oleva informatsiooni põhjal tegeleb Mariina P.L OÜ lisaks õmblustöödele veel naturaalse karusnaha ja erinevate karusnahast valmistatud toodete müügi ja valmistamisega (Mariina P.L OÜ, 2018). TatSem osäühingu kodulehe andmete alusel on tegemist karusnaha-ateljéega, kus pakutakse erinevaid karusnahaga seotud teenuseid, näiteks õmblemine ja puhastamine, lisaks müüb ettevõtja naturaalsest karusnahast valmistatud tooteid (TatSem OÜ, 2018). 2016. aastal oli Mariina P.L OÜ ja TatSem OÜ müügitulu kokku 27 895 eurot.

Ettevõtte Lindante OÜ tegevusala koodiks on 13929, mis tähistab muude valmis tekstiiltoodete tootmist. Osaihingu tegevusaruande põhjal on ettevõtja põhitegevuseks erinevatest materjalidest kinnaste ning karus- ja lambanahast rõivaste valmistamine. Kodulehe andmete põhjal on peamisteks müügiartikliteks vabrikupoes müüdavatest toodetest naturaalsest karusnahast valmistatud rõivad, sealhulgas karusnahast mütsid ja kraed (Lindante OÜ, 2018b). Lindante OÜ müügitulu oli 2016. aastal 167 907 eurot, millest 146 601 eurot moodustas müügitulu Eestis ning 21 306 eurot moodustas eksporditud toodete ja teenuste müügitulu.

Osaihing Va-Len põhitegevusalaks on muude uute kaupade jaemüük spetsialiseeritud kauplustes. Sama ettevõtja *Facebooki* lehel „Karusnaha Maailm“ olevate andmete põhjal tegeleb OÜ Va-Len peamiselt naturaalsest karusnahast valmistatud toodete müügiga (OÜ Va-Len, 2018). Tegevusaruande alusel on ettevõtja kõrvaltegevusalad samuti karusnahaga seonduvad ning nendeks on tekstiili- ja karusnahatoodete pesu ja keemiline puhastus, laondus, muude pealrõivaste tootmine ja muude kasutatud kaupade jaemüük kauplustes. OÜ Va-Len müügitulu oli 2016. aastal 15 978 eurot.

Naturaalsest karusnahast valmistatud toodete tootmisega disainertegevuse käigus tegeleb Eestis ettevõtja Amalthea OÜ. Disainerite tegevusala koodiks on 74101. Amalthea OÜ *Facebooki* lehe „Amalthea OÜ“ oleva informatsiooni põhjal tegeleb ettevõtja karusnahadisainiga (Amalthea OÜ, 2018). Ettevõtja müügitulu 2016. aastal oli 6424 eurot, millest 665 eurot saadi Eestis.

Tegevusala kood 47191 tähistab jaemüüki muudes spetsialiseerimata kauplustes. Tegevusalale oli registreeritud kaks karusnahast toodete müügile orienteerunud osaihingut, Actors Estonia OÜ ja OÜ Escofer. Kuna Actors Estonia OÜ 2016. aasta majandusaasta aruanne andmete kogumise ajal puudus, siis võeti müügitulu 2015. aasta kohta. Ettevõtjate müügitulud olid kokku 772 285 eurot.

Tabel. RIK andmebaasist kogutud andmete koondtabel (euro) (autori koostatud)

Tegevusala kood	Tegevusala kirjeldus	Ettevõtte	Müügitulu
01499	Muu loomakasvatus	AS Balti Karusnahk	(eksport) 1 972 080
01499	Muu loomakasvatus	Artiflex OÜ	824
01499	Muu loomakasvatus	Annikafarm OÜ	4459
01499	Muu loomakasvatus	Arctic Fox OÜ	(eksport) 120 671
01499	Muu loomakasvatus	Farmstone OÜ	14 817
01499	Muu loomakasvatus	Eesti Küülik OÜ	1041
01499	Muu loomakasvatus	Nordic Rabbit OÜ	6576
01499	Muu loomakasvatus	Liiva Farm OÜ	(eksport) 11 655
01499	Muu loomakasvatus	Microfox OÜ	16 452
01499	Muu loomakasvatus	Nüpli Talu OÜ	4208
01499	Muu loomakasvatus	Metsküla Küülikukasvatus OÜ	2660
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Rehe Farm	(eksport) 22 839
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Muriell	(eksport) 4777
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Ehala Grupp	(eksport) 16 191
01499	Muu loomakasvatus	Estonian Fur Farm OÜ	(eksport) 745
01499	Muu loomakasvatus	Rooküla Esimene OÜ	(eksport) 103 990
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Võsu Farm	6106
01499	Muu loomakasvatus	Tammine OÜ	2021
01499	Muu loomakasvatus	Rudolfi Farm OÜ	2655
01499	Muu loomakasvatus	Furrex OÜ	(eksport) 6491
01499	Muu loomakasvatus	Karite Pluss OÜ	487
01499	Muu loomakasvatus	Jaanima OÜ	(eksport) 4975
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Dimetar	(eksport) 3573
01499	Muu loomakasvatus	OÜ ChinEst	3219
01499	Muu loomakasvatus	OÜ Villak	3775
01499	Muu loomakasvatus	Kurna OÜ	10 929
01499	Muu loomakasvatus	Nuckö Farm OÜ	38 238
01499	Muu loomakasvatus	Foximoor OÜ	614
01621	Loomakasvatuse abitegevus	Esträv Grupp OÜ	97 734
Eksporditud toodang kokku			2 267 987
Müügitulu karusloomakasvatusest- ja aretusest ning loomakasvatuse abitegevusest kokku (v.a eksport)			216 815
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	Fur Finland OÜ	937 991
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	OÜ Ecoline	(eksport) 5260
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	OÜ LinkEst	22 072
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	Redonia OÜ	330
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	OÜ Realstone	109
46241	Toor- ja parknaha hulgimüük	Star Fur OÜ	849 950
46191	Mitmesuguste erinevate kaupade vahendamine	Revii OÜ	200
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Aileeneker	15 792
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Kasuksepp	11 170
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	Furmanto OÜ	16 690

14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	Gabona Fulla OÜ	12 764
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	Andrea OÜ	2408
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	Erjak OÜ	57 236
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	Ilmerin OÜ	4701
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	ArusFur OÜ	3744
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Koorti Kõõsneritööd	15 479
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Ostergaard ja Joost	14 437
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Narvanirk	20 280
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ PrestigeLux	13 410
14201	Karusnahatoodete tootmine (v.a mütsid ja kindad)	OÜ Tiiu Kaju nahatööd	5260
14191	Erinevatest materjalidest peakatete valmistamine	Dikla OÜ	49 057
47711	Rõivaste jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	Midlanta OÜ	161 967
47711	Rõivaste jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	Pelsmar OÜ	722 918
47721	Jalatsite ja nahktoodete jaemüük	OÜ Ilveta	580 249
47721	Jalatsite ja nahktoodete jaemüük	R&R Kapital OÜ	18 864
95291	Muude tarbeesemete ja kodutarvete parandus	Mariina P.L OÜ	15 953
95291	Muude tarbeesemete ja kodutarvete parandus	TatSem OÜ	11 942
13929	Muude valmis tekstiiltoodete tootmine	Lindante OÜ	146 601
5 erinevat	Muude uute kaupade jaemüük spetsialiseeritud kauplustes (põhitegevusala)	OÜ Va-Len	15 978
74101	Disainertegevus	Amalthea OÜ	665
47191	Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	Actors Estonia OÜ	765 722
47191	Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	OÜ Escofer	6563
Müügitulu karusnaha ja sellest toodete tootmisest ja müügist kokku (v.a eksport)			4 500 502

Lisa 5. Prognoositud aktsiisitulu arvutuskäik

Karusnahaaktsiisi taaskehtestamisel laekuvat aktsiisitulu 2016. aastal prognoositi RIK andmebaasist kogutud andmete, Eesti Statistika andmete ja *United Nations Comtrade Database* andmete põhjal (vt tabel). Selleks leiti esmalt karusnahast valmistatud toodete, toor- ja töödeldud karusnahkade tootmise ja müügiga tegelevate ettevõtjate müügitulu ning kirjeldatud toodete impordiväärtuste koondsumma, milleks saadi 18 469 814 eurot. Koondsummast leiti omakorda keskmine, 6 156 605 eurot (vt valem 1).

$$\text{Valem: } \bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + x_3}{3} \quad (1)$$

Karusloomakasvatuse ja loomakasvatuse abitegevuselt saadava aktsiisitulu prognoosimisel kasutati üksnes RIK andmebaasi andmeid, kirjeldatud tegevusalal tegutsevate ettevõtjate müügituluks oli 216 815 eurot. Karusnahast valmistatud toodete ning toor- ja töödeldud karusnahkade keskmisest leiti 16%, milleks saadi 985 057 eurot, karusloomakasvatuse ja loomakasvatuse abitegevusest saadud müügitulust moodustab 16% 34 690 eurot. Kokku prognoositi toodetelt ning karusloomakasvatusest ja loomakasvatuse abitegevuselt laekuvaks aktsiisituluks 1 019 747 eurot (vt valem 2).

$$\text{Valem: } \Sigma = \bar{x} (16\%) + x_4 (16\%) \quad (2)$$

Aktsiisitulu prognoosimisel kasutatud valemid on koostatud autori poolt lähtudes üldlevinud matemaatilistest sümbolitest ja valemitest.

Tabel. Algandmed ja prognoositav aktsiisitulu (euro) (autori arvutused)

Karusnahast valmistatud tooted, toor- ja töödeldud karusnahad	Valemi tähis	Summa
RIK andmebaas (müügitulu)	x_1	4 500 502
Eesti Statistika (2016. aasta impordiväärtus)	x_2	7 067 316
<i>United Nations Comtrade Database</i> (2016. aasta impordiväärtus)	x_3	6 901 996
Keskmine	$\bar{x}$	6 156 605
Karusloomakasvatuse ja loomakasvatuse abitegevus		
RIK andmebaas (müügitulu)	x_4	216 815
Prognoositud aktsiisitulu 16% aktsiisimäära korral		
Karusnahast valmistatud tooted ning toor- ja töödeldud karusnahad	$\bar{x} (16\%)$	985 057
Karusloomakasvatuse ja loomakasvatuse abitegevus	$x_4 (16\%)$	34 690
Kokku	Σ	1 019 747